

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelji:

Janko Kersnik, Fr. Levce, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

LETO IV.

V LJUBLJANI, 1. JULIJA 1884.

ŠTEV. 7.

Tuji pevec.

Zapój nam pésen mило,
Življenje strunam daj;
Za kratek čas veselo
Popevko zaigráj!
Otožno-sladkih citer glas
Vsak rad poslušá izmed nas.

„Igrám naj in zapójem,
Zapójem vam — slovó?
Pa če ne bo po godi,
Káj morem jaz za to!
Le kar srcé veléva mi,
To pésen razodéva mi.

„Globóko v duši moji
Zakléta pésen spí;
A káj bi šel je drámit —
Naj spí na večne dni!
Čemú bi objokával se,
Káj vam izpovedával se?

„Kdor rane smrtne nosi,
Trpí naj sám jih ném!
Káj bi kalil veselje
Kažóč jih vsem ljudém?
V gomile hladne tihem dnú —
Ní več veselja, ne jadú.

„O domovini svoji
Prerad bi vam zapél;
Proslávljati svoj národ
Na strunah bi začél:
In spev spočét na dnú srcá,
Kakó donél bi do nebá!

„Oj, ne vprašajte, gostje,
Kje národ moj živí,
Kakó o dómu pésen
Vesela se glási;
Poglejte solzo tú v očéh —
Tó spev je o domačih tléh!“

In néhal je igrati,
In néhal péti je;
Prodál je citre židu,
Odšel po svéti je.
Po svéti rómal je napréj,
Ní hotel peti več posléj!

Gorázd.

Mrtva srca.

Povest.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

Štirinajsto poglavje.

Ein gutes Volk — und Vater dieses Volkes,
Das, dacht' ich, das muss göttlich sein! —
„Don Carlos,“ III, 10.

Knez in škof Janez Evangelist je ravnokar prestopil prag cerkveni ter šel, obdan z mnogoštevilnim spremstvom, pred véliki oltar. Po cerkvi je natlačeno pobožnega ljudstva, a navzlic temu vlada sveta tihota po visokem prostoru. S kora samó pojemajo glasovi veličastnega speva: „Ecce sacerdos magnus!“ Povsod goré med zelenjem in cvetjem sveče in svečice. Vmes pa plavajo oblaki vonjéčega kadila in dišava se razprostera okrog vitkih stebrov. Pri vélikem oltarji plamté posebno debele sveče in dim njihov se dviguje kvišku in kakor s tanci prepreza podobe in zlatnino oltarno. Pri barvanih oknih prihajajo solnčni žarki v božji hram in objemajo svetnike in arabeske, da se blesketajo in mnogovrstno izpreminjajo. Vladala je tista poezija, ki je tako bogato vpletena med obrede katoliške cerkve.

Bogomir Lesovój je slonel pri zidu in omamil ga je skoraj ves ta blesk, katerega je danes prvokrat opazoval. Posvetnjak je bil prišel v cerkev, ker je vedel, da bode prišla tudi Ana. Nekaj časa jo je iskal med množico v cerkvi, ali brezvspešno. Potem pa se je voljno prepustil vtisom bleščeče božje službe. Sam knez in škof je opravljal sveto mašo. Po dokončanem opraviilu pa se je podal v zakristijo.

Tedaj je bilo, da je Bogomir Lesovój dvignil pogled proti visokemu oboku. Nad zakristijo pri širokem oknu, kjer je bil gospódi odmenjeni prostor, slonel je grof Anton ter premikal ustna v neprestani molitvi. Napravljaj je križ za križem in se skesano trkal na prsi. Tik njega je stala ponosna in nedosegljiva grofica Lina v čarobni svoji krasoti. Mrzlo se je ozirala po množici pod sabo, in tedaj, ko je Bogomir dvignil obraz, srečala se je s pogledom njegovim. Niti črtica se jej ni izpremenila na zornem obrazu, ali vender se je Bogomiru dozdevalo, da je nekaj trenutkov na njega opiralo se njeno oko. Takoj

se je obrnil proti oltarju ter skušal misli prestaviti na drugo mesto. Obračal se je po cerkvi ter prešteval s trakovi in venci olepšane otročje glavice. Tudi bele peče je pričel šteti — ali končno je vender zopet dospel s pogledom do širokega okna, kjer je kakor kip nepremično stala kontesa Lina. In zopet se mu je dozdevalo, da ga opazuje mrzlo njeno oko. Tako se mu je zgodilo dvakrat in trikrat! Končno pa se mu vsilijo v spomin še Preširnovi verzi:

„Trnóvo! kraj nesrečnega imena;
 Tam meni bilo je gorjé rojeno
 Iz dveh očés prečistega plamena.“

Postane mu pretesno v širnem hramu in pot mu oblije čelo. Prerije se med množico do izhoda ter stopi duševno prečudno utrujen na jasni dan, kjer je solnce obsevalo bele šatore, in kjer so zvonovi bučali izmed visokih lin. —

* * *

Po dokončani birni šel je knez in škof na Nižavo, da je gost pri Ernestu Malcu. Spremljevala ga je dolga vrsta vozov, tako da se je prostorni dvorec v hipu prenapolnil. V dvorani sedejo k obedu, pri katerem je nadvladala duhovščina. Ženske so bile izključene; v tem je bil knez tako strog, da se niti domači gospé ni odkazal prostor pri mizi. Knez je navadno le malo časa ostajal pri obedih, med katerimi ni rad govoril veliko. Tudi danes je kmalu vstal ter odšel v svoje sobe. Gospode pa je prosil, naj še ostanejo, naj, če se jim ljubi, tudi kaj zapoje. Vse je radostno o toliki prijaznosti, se vé mirno radostno. Kopica mladih duhovnikov skoči v kot, in komaj so se dobro vrata za škofom zaprla, že pojó: „Preljubo veselje, oj kje si doma!“

Hišni gospodar sili družbo jesti in piti. Kjer se mu ponudi prilika, stiska roke, in kjer le more, naglaša z veliko navdušenostjo, kako je srečen, da ga je knez in škof tako visoko počastil. Knezova strežaja donašata težke posode ter servirata z nekako ponosno galantnostjo jed in pijačo. Staremu Primožu Varnu pa se je stajalo srcé, videč te strežaje v taki pridnosti. In ko mu jeden prinese starega vina, zasveti se mu oko. Priljudno natoči kupo, pograbi onega za rokav s srebrom obrobjeni, rekoč dobrovoljno:

„Pij no, in ne strézi vedno, hudika!“

Strežaj prime leno za kupo in s kisló-ošabnim obrazom posreblje nekaj kapljic. Mož je hotel s tem nekako zunanje pokazati notranje prepričanje svoje, da je pri tacih prilikah knezov lakaj morda mnogo več, nego župnik s pogorja! Po črni kavi, med katero so mladi duhovniki popevali: „V gaji zelenem na lipovi veji,“ počila je vest, da

bode knez sedaj delil svoje avdijence. Govorica takoj utihne, in marsikomu se je videlo na lici, da mu vest ni prav po godu. Zapusté obédnico in se preselijo na koridor. Kmalu se prikaže galonirani škofovi strežaj — in izreče prvo ime. Poklicani se pretrese, s kvadruliranim robcem si pogladi obraz, pogleda si malo pod noge — in odide za slugo. Mnogo jih pride na vrsto: potem pa se vračajo, ali potrti, ali pa radostni, kakor je knez ravno delil svojo milost, ali nemilost.

Napósled pride zopet sluga ter zanoslja: „Gospod Filip Tekstor!“

Le-tá urno pristopi. Pri stráni ob zidu se je tiščal in nikdo ni hotel govoriti ž njim.

„Kaj hoče ta izprijeni dijak pri knezu!“

Skoraj glasno so se napravljale take in jednake opazke. Ali Filip odide s strežajem. Pri vstopu v visoko škofovo sobano se mu je nekoliko skrčila visoka oseba. Pri vhodu obstojí. Ker so bile pri oknih spuščene zavése, vladal je skoraj mrak v prostoru. Knez je bil, kakor znano jako nervozen, za tega delj ni ljubil jasnih, solnčnih žarkov. —

Ravno vhodu nasproti je viselo na steni velikansko zrcalo. Ko se mu oko privadi mraka, opazi Filip, dvignivši pogled, ondu v steklu temno svoje obličje.

Knez, sedeč na mehkiem stolu, obrne obraz proti njemu. Z belo roko, na kateri je tičal drag kamen, pa si je dal opraviti pri cvetji, ki je v dragoceni vazi stalo na mizi.

„Poklical sem Vas,“ izpregovori zvenéče, „ker ste po grofu Antonu izrekli prošnjo, da bi smeli z mano govoriti. A sedaj bi rad vedel, kaj hočete Vi od mene?“

Ko se Filip z mesta ne gane, zgrbanči se čelo knezu in škofu. V veliki milosti mu je dodelil avdijenco, a sedaj neče skazati spodobnega počeščenja višjemu svojemu pastirju; sedaj tičí pri vratih, in niti koraka ne stori, da bi poljubil prstan na blagoslovljeni roki. V tem pa je bil škof Janez Evangelist jako občutljiv!

„Kaka je torej želja Vaša?“ vpraša z nova ter nekako strastno prime za zlati križec, ki mu je visel čez prsi.

„Knežja milost!“ odgovori oni mehko, „prišel sem k Vam prosit — miloščine in sedaj sem v stiski, kako bi besede uvrstil, da bi Vam, knez in škof milostivi, prijetno donele, in Vam ne utrudile visokega duha! Dana Vam je oblast, dane so Vam močí in pravice, in izročeni Vam je toliko talentov, da Vam bode težka odgovornost, če jih ne bode obračali v prid!“

Knez vstane s sedeža svojega. Nekje pri oknu pa je bil prišel solnčni žarek v sobo ter mu obsijal prstan na roki, da švigajo iskre

ž njega. Ta govorica, ki je bila nenavadna za knežje uho, je pri tej priliki vendar povikšala pozornost pri knezu.

„Vi ste dejali, da prosite miloščine,“ izpregovori dobrovoljno, „a reči moram, da Vaš govor ni tak, ki bi vzbujal usmiljenje in dobrotljivost! Toda moje srce je mehko, in kjer sem videl v resnici potrebo, delil sem vedno s polno roko, ker je nam ravno dan poklic celiti rane in brisati solzé!“

„Lep in blag je ta poklic! Ali miloščine ne prosim záse, pač pa za trpina, ki nosi na telesu svojem toliko ran, da jih niti Job ni toliko imel v najhujši svoji nesreči; ki je pretil že toliko solzá, da bi se napolnilo ž njimi jezero; za trpina, ki je tako nesrečen, da se joče zemlja sama pod njim!“

„Kdo je to?“ vpraša knez sočutno.

„Ta terpin“ — in Filip v strasti pristopi, — „ta trpin, knežja milost, je ubogi narod, stanujoč in vzdihujoč po ubornih slovenskih kočah, narod, ki tava v duševni temoti od stoletja do stoletja, kakor bolnik, ki ne more niti živeti, niti umreti!“

Ko škof ničesar ne odgovori, nadaljuje Filip: „In Vi, knez in škof milostivi, vprašali bodete sedaj, čemu Vam vse to pripovedujem? Vprašali bodete: ali nisem v ljubezni služil stanu svojemu? Ali nisem delil dobrot svete vere z udanostjo in prepričanjem? Ali nisem pohajal bolnikov na revnih ležiščih ter jim vlival tolažbe v dušo, ko se jim je odperala večnost? Ali nisem vestno delil med ubožce, kar mi je ostajalo od mize, in ali nisem vsekdar učil ljubiti sovražnikov svojih ter jim odpustčati vsako krivdo? Blaga dela so to, in večno plačilo Vam izostalo ne bode! Dane pa so Vam še višje moči in pravice in izročeni so Vam talenti, a nekaj ste jih zakopali v zemljo, kjer leže brez prida in koristi. Kaj ste storili za narod trpeči? In če bi le-tá od najvišjega pastirja svojega zahteval račune, morali bi Vi, knez in škof milostivi, s krvjo obliti spoznati, da se opravičiti ne morete!“

„Ostre so besede Vaše!“ odgovori knez, ne v srd, ker je vsekako občutil, da sveti ogenj, plapolč v mladi duši, vsaj nekoliko opravičuje predrzne besede.

„Čul sem že o vas fantastih!“ ponavlja knez, „a da ste tako žaroviti, nisem menil! Toda svet ni takov, kakor se slika v dušah vaših! Višjih razmer zahtev še ne poznate, Filip Tekstor, če pa kaj časa živite, spoznali jih bodete tudi!“

„Višjih razmer zahteve,“ vzklikne Filip, „kaj so li družega, nego pregreha zgodovinskih časov. Niso jih poznali naši apostoli, niti učenci in nasledniki njihovi. Te višje razmere zahtevajo, da mora okostenéti

vsak ud naše družbe, da si mora zamoriti sama sebi duha, da mora potem nositi vedno mrtvo srce v sebi, mrtvo srce, če tudi cvetè na okrog vzpomlad, pojó ptice pod nebom in se žari priroda v vsej svoji krasoti. Višje razmere so samó izgovor, in vsak, kdor se ne upa na pekoče solnce delapolnega življenja ter bi rad prespal trenutke bodočnosti v senci duševne lenobe, ima te razmere takoj pri roki in opravičuje ž njimi brezplodno postopanje svoje. Ali Vi, knez milostivi, sklicevali se pri blagem Svojem srcu ne bodete nánje, in če se bode zbral narod okrog Vašega prestola, pomoči in rešitve proseč, tedaj mu ne bodete odgovorili: tiči v temi, v kateri si tičal do sedaj, ker višje razmere zahtevajo tako.“

„Moj Bog, kaj mi govorite!“

„Vaša milost bodite milostivi in dovolite mi, da izgovorim. Le malo besed mi teži še dušo, in takoj hočem končati!“

„Govorite torej!“

„Stolica svetega Maksima, katera Vam je izročena v teh dnevih, dviguje se kakor siva skala iz minulih časov naroda našega. V njenem vznóžji je trpel narod, in njegove usode so pluskale sedaj burno, sedaj rahlo ob njo. Na njej so sedeli možje, različne narodnosti, plemenitaži, ki so v mehkiem življenji tratili čas in o katerih se sedaj še samó to vé, da so se rodili, in da so konečno v Gospodu zaspali.“

„Ostro sodbo izrekate! A mladi svet je že tak!“

„Sodbo prepuščam drugim. Nikakor ne štejem Vašim knežjim prednikom v zlo, da niso bili drugačni. Kar je v življenji (o večnosti, knežja milost, ne govorim) najvišje, tega niso poznali!“

„In kaj je to?“ vpraša škof radovedno.

„Ljubezen do máterinega jezika! Kdor je ne pozná, stóji v življenji s prozo v srci, in svetišče najvišjih uzorov mu je za večno zaprto. Spoznanja grenke pijače mora piti, ne, da bi ga tolažila poezija, ki veje iz máterinih sladkih glasov. Življenje mu je temna noč, po kateri razsaja vihar, in v kateri so se vesoljnega obnebja svetle zvezde zavile v goste megle. Življenje mu je, kakor starodaven gozd, v katerem so okamenéla drevesa, in okamenele veje na njih!“

Ko škof ničesar ne odgovorí, nadaljuje: „Najlepši trenutek v življenji, visoki gospod, je pač tisti, ko se človek zavé te poezije, s katero je obdana domačega jezika beseda vsaka, ko se človek zavé, da mora ta jezik ljubiti nad vse. Dobro se ga še spominam tistega trenutka! Vsa se mi je pretresla duša, ali svet okrog mene se je hipno praznično preoblekel. Solnce mi je sijalo še jedenkrat tako svetlo pod visokim nebom in cvetoča vzpomlad na desni in levi se je vsipala še

jedenkrat tako žarovito materi zemlji iz srečnega osrčja. In tistega, ki je umiral na Golgati, prosim vsak dan, da bi tedaj, ko bodem s smrtnimi boji moral zapuščati to naše življenje, da bi tedaj zvenéli okrog mene domačega jezika glasovi, da bi mi tedaj napolnovali dušo tisti mogočni občutki prve ljubezni — do máterinega jezika! Ali Vaši predniki,“ dostavi Filip z mrtvim glasom, „niso je poznali te ljubezni, in za tega delj se tudi nikdar niso zavedli tiste grozne bede in revščine, katera je od očetov časov trla rod, ki se je zbiral okrog staroslavne stolice sv. Maksima!“

Nekaj časa je vladala tihota. Knez se zamisli.

„Morda je nekaj resnice v besedah Vaših!“

In po sobi prične hoditi. Pristopi k oknu ter dvigne zavéso, da prisije solnce v sobo. Pred njegovim pogledom se razprostira rumeno obsejana ravnina: zlato klasje se ziblje v pišu, zeleni travniki se širijo vmes, in strleči vinógradi se vrste med zračnimi logi. V ozadji pa se dviga ponosno gorovje s kipečimi svojimi vrhovi, na katerih počiva skoraj večni sneg. Knez se zamisli v pokrajino.

„Krasna zemlja,“ pravi mehko, „in dozdeva se mi, da sem še včeraj tekal otrok okrog domače hiše. Tedaj tudi nisem poznal družega jezika, nego tistega, ki ga je govorila rodna mi mati.“

„In vender,“ pristavi otožno, „koliko časa je preteklo od tedaj. To pa je resnica, poezija, ki veje iz máterinega jezika, večno je resnična! To čuti človek najbolj tedaj, ko v sivi starosti zapušča življenje!“

Filip je bil med tem časom tudi pristopil k oknu.

„Da, knežja milost, lepa zemlja je zemlja slovenska. Ali, kar jo diči najbolj, to je rod, prebivajoč po njej. Dolgo časa je ležala nemštva skala nad njim, in da ni poginil pod njo, pričuje dokaj, koliko plodnih močij mora imeti v sebi mali a prečudni ta narod. Probudil se je zopet, a probudila ga je samó ljubezen do máterinega jezika. Na vseh mestih se je razpóčila in razmelnila nemštva skala, in studenci narodne ljubezni udarjajo na dan, kakor udarjajo po dolgem deževji hudourniki iz zelenih bregov. Za vse, kar ima, ima narod slovenski zahvalo dajati jeziku svojemu. Moč tega jezika ga je probudila iz smrtnega spanja. Ali sedaj, ko se je ravnokař probudil, slaboten je še, opoteka se sem, opoteka se tjà, in podstave nima, na katero bi se stalno oprl. Nima vodnika, nima pastirja in tako je naravno, da se moči drobé in da deluje vsaka glava in glavica po volji svoji! Ni ga stebra, da bi se okrog njega kristalizovalo narodno delo. Ali naj Vam še dlje govorim, knežja milost? Pri tacih razmerah dana je velika naloga knezu in škofu, se-

dečemu na stolici sv. Maksima. Moral bi zapustiti vzvišeno svoje mesto ter iti med narod. Prijeti bi moral za prapor, kakor vojnih čet zapovednik v najvišji nevarnosti, in biti prvi narodni vojniki, pravi narodni vojskovodja, katerega beseda bi se čula tudi v najoddaljnejšem mestu. Bil bi naroda pravi oče, in do nebá bi ga povzdigoval rod hvaležni. Lepšega življenja, kakor bi ga imel takov knez in mož po volji božji, si misliti ne morem. In to je, kar sem Vam povedati hotel!“

Zopet se zamisli vladika. Konečno pa izpregovori zaspano :

„Kako pravi don Filip :

Ich liess euch bis zum Ende reden — Anders,
Begreif ich wohl, als sonst in Menschenköpfen,
Malt sich in diesem Kopf die Welt —

Na stezaj so mi odprta groba vrata in stolica svetega Maksima postane kmalu sirota. Kaj hočem jaz? Morda poznejših kdo, morda! Z Bogom, mladi prijatelj!“

Knez pozvoní. Videti je bilo, da neče dlje govoriti. Strežaj stopi v sobo. Filip odide z globokim poklonom.

„Torej tudi mrtvo srce!“ vzdihne sam pri sebi. —

Zunaj na koridoru so čakali gospodje. Nekateri so povpraševali Filipa, o čem je govoril s knezom in toliko časa. Ali v tistem hipu je stopil škof iz svoje sobe.

Vsi se globoko priklonijo.

„Opraviti želim kratko molitev v vaški kapeli, in želja moja je, da me spremito — tu se obrne knez k staremu župniku — Vi, gospod župnik Skala!“

Skala, vesel sreče svoje, naglo priskoči ter pritisne ustna svoja na bliščeči biser na knezovi roki. Janez Evangelist si pokrije glavo in odide v milostivem razgovoru s Skalo. Za njim odide vsa družba.

Ko so bili odšli gospodje in je Filip sam ostal na hodniku, imel je priliko čuti ta-le razgovor v zapuščeni obédnici.

„Pij še jedenkrat, Lovre!“ čuje se hripávi glas domačega gospodarja, „pij še jedenkrat, raca pijana in veseli se z mano, da se je stvar tako dobro končala! To ti je starina, da je nimaš jednake v kletih svojih, dasi imaš vina obilo!“

Glas Ernesta Malca je oznanoval, da je mož pil nekaj čez mero.

„Le pijva ga!“ oglasi se Lovre Sodar. Začuje se kup žvenket.

„Ali meniš, da se bodo res vsedali na limanice?“ vpraša Lovre tleskaje z ustni.

„Boš videl! Kakor muhe na medeno satje, če je postaviš na solnce!“ odgovori Ernest, kričé. „A sedaj morava za njimi, ti suknjarji so silno občutni. Še jedenkrat pijva!“

Zopet sta pila.

„A, da ostaneš mož beseda, Lovre!“ — in čulo se je, kako sta vstala tedaj ter se bližala izhodu. — „Mož beseda, kakor skala. Nekaj tisočakov se ti smiliti ne sme!“

„Moji tisočaki so tvoji, kakor rečem in basta!“ bleketá Lovre. A kar si obljubil, moraš tudi ti izpolniti, saj veš!“

„Aha,“ pravi Malec, „zanesi se name. Mesec dnij ne bode preteklo, in lahko se boš ženil, hi! hi!“

„Meta bo moja!“

„Kakor sem rekel, tvoja!“

„In basta!“

Filipa so zapuščale moči. Grozne besede so ga opalile kakor blisk, naslanjal se je k steni in nekaj trenutkov slonel je v resnici skoraj brez zavesti. Poštenjaka stopita na hodnik.

„Ta bledi obraz,“ zajezi se Sodar, „morda je kaj slišal.“

„Naj sliši,“ odgovori oni, „ta tako ne šteje. Ali hitiva, da jih doideva!“

Nerodno odlazita po stopnicah. Filipu se napravlja tema pred pogledom, in zavedel se je groznega položaja še le tedaj, ko sta bila ona dva že davno odšla. —

Petnajsto poglavje.

Krotka je nje duša
kano golubova,
A nje ime sladko
kano med cjelova.
Al šta mi to hasni
dobro najugodnje,
Kad nebo in zemlja
razstavlja me od nje!

Stanko Vraz.

Filip Tekstor je sam ostal na hodniku. Ko so odšli gospodje, bilo mu je, kakor da se je probudil iz dolzega spanja. Živo čuti, da je sedaj dospel do razpotja v življenji svojem in odpre se mu bodočnost suhotna in solzna! To je vedel, da tu ostati ne smé. Moral bi si izruvat srce iz telesa svojega, ako bi moral gledati, kako bodeta brezsrčna starca zvrševala svoje naklepe!

Do danes se je časih še vedno tolažil, da morda ti občutki, ki so mu živeli v srci, niso ljubezen. Ali da so samó ljubezen, kakor se ljubita brat in sestra! Zdaj je vedel, da ni tako, zdaj je vedel, da je to, kar mu je težilo že toliko časa dušo, boleča, brezupna ljubezen!

Oditi je hotel, oditi je moral! Prej pa nego je zapustil kraj, kjer mu je padlo v srce seme prve ljubezni, moral je še jedenkrat videti njo, katere podoba mu je tako jasno živela v duši. Poprej jo je videl, ko je hodila po vrtu. Gre tjà. Med potjo si dela sklepe, kako jej bode govoril. Kakor iskra se mu utrne sedaj v trpečem duhu sladka misel, da jej mora govoriti o ljubezni svoji ter jej povedati vse. In takoj je trdno sklenil, da jej odkrije vse, kar je nosil toliko časa skrito v sebi, da bi svet ne brusil jezikov in ne metal na čisto njeno podobo umazane pozornosti svoje. To vse jej je hotel povedati, da se vsaj v srdcu ne bode spominjala njega, ki je kakor Ahasver napravljaval se v daljni svet!

Da, vse jej je hotel povedati! Ponosneje je stopal na to med gredicami, kjer se je žarilo cvetje pozne vzpomladi. In bilo mu je, kakor da so dišave tega cvetja napolnile tudi srce njegovo, tisto ubogo srce, kjer je poganjala na kamenitih tleh nesrečna ljubezen krvavo cvetoče vrhove svoje.

Urno stopa dalje. Poznal je vrt in dobro je vedel, kje bode dekle. V najdalnejšem kotu je stalo nekoliko starih hrastov, velikanov z obrastenimi debli. Pod njimi v senci se je skrivala mala miza in klopi.

Tu sem je bila prišla Meta tisto popoldné. Nekaj časa je brala v knjigi. Ko je Filip prihajal, slonela je z glavo ob starem deblu, pri katerem je sedela. Knjigo je bila odložila tik sebe na mizo in lahno položila roko nánjo.

Tako v mislih je sedela in s pogledi sledila za oblaki, ki so pluli visoko po nebu ter se ravno tedaj žarili v zlatu zapadajočega solnca. Obrnivši oko od rumenih oblakov, vidi pred sabo Filipa Tekstorja. Ni ga še opazila, ko je bil pristopil. Po bledem obrazu se jej razširi svit sreče, ki pa takoj zopet izgine. Opazivši goreče poglede njegove, vedela je takoj, da mora napočiti ta trenutek! A sedaj, ko je napočil, se ga je ustrašila. Iz srca jej zakipi kri ter jej napolni mlado lice.

Nem je stal Filip pred njo. S srečo na obrazu (in s cvetjem v srci je bil prišel! Ali pri njenem pogledu se razpršijo vsi upi, sreča izgine in hipno se posuši cvetje. Prešine ga bliskoma grozna misel, kaj potem, če bi ga ona tudi ljubila. Bila bi to strašna pregreha, ako bi jo s prokletstvom svojim potegniti hotel s sabo v prepade temnega življenja! Nikdar ne! Globoko na prsi se mu povesi glava. Videč ga v tej revščini, topí se dekletu mehka duša in solze jej zalijejo oko.

„Meta!“ izpregovori Filip, ko je utolažil boje notranje, „k tebi sem prišel!“

Ne upa se mu pogledati v obraz, da bi ne opazil solz, oko jej kalečih.

„Prišel sem ti povedat,“ nadaljuje zamolklo, „da moram še danes oditi, oditi daleč po svetu. Ker pa vem, da bodo metali kamenje za máno, očitali mi nevhvaležnost ter obdali s črnimi sencami ime moje — zatoorej sem prišel k tebi!“

Beseda mu zastane; kar jej je hotel povedati, vse je bil sedaj pozabil. Iskal je po kotih duše svoje, kjer se je bila ravnokar razcvetela mala in krasna vzpomlad — ali sedaj je bilo vse prazno in ostal je le črni pepel nekdanjih spominov.

Napósled sede k mizi, njej nasproti. Meti pa so se bile na licih še bolj razvile rudeče rože čistega devištva.

„In glej, Meta!“ prične zopet ter si nasloni na mizo z rokama obraz, „naj svet misli, naj svet sodi, kakor mu drago! Ali ne hotel bi, da bi tudi ti imela o meni take spomine, da bi tudi ti sodila tako, kakor bode sodil svet! Ne hotel bi, da bi se tudi v tvojo dušo vtisnila črna moja podoba! Pa čemu ti pravim to, Bog moj, čemu?“

Filip umolkne in rahel vzdih mu pride iz srca.

Z vsemi močmi je iskal besede, le jedne besede; in Bog vé, da bi mu ne bila prišla le-tá beseda čez ustna — da se ga ni usmilila ona, zavoljo katere je boril silni boj s svojo dušo.

Dekletu se je milo storilo. Rahlo mu dene mehko, belo svojo ročico na glavo, rekoč: „Filip, poglej mi v obraz — in povej mi, da me ljubiš!“

In zarudela se je, kakor mladi rožni cvet vzpomladi.

Po njem pa se razburijo vsi občutki in pozabljen je svet okrog njega, pozabljen in vtopljen v večno temo, iz katere se mu svita le njena krasna podoba. Ona je v sramežljivosti svoji vstala. Tudi Filip vstane in vzklikne srečen: „Meta!“

Ležala mu je na prsih! In brez besedij, brez besedij pritiska k sebi glavico njeno!

Ali je bil to greh, da sta se revna črviča v neskončni stvaritvi tako ljubila? Narava se ni zavila v temo in na nebu je še vedno rumenela zarja zahajajočega solnca! Nekje tam gori v razprostrtih vrhovih starih hrastov je sedel kos na veji ter pošiljal v hladni večer milobno svojo pesen. Ta pesen je donela po gaji in sladki njeni glasovi so prihajali tudi v prekipeči srci tu doli ter se družili ondu s harmonijami ljubezni, s harmonijami sreče.

Iz te sreče ju probudé lahni koraki. Nepričakovano je bil prišel po peščenem potu knez Janez Evangelist. In sedaj je stal pred njima v vijoletnem svojem talarji in z zlatim križem na prsih. V roki pa je držal s srebrom kovano knjigo, brevir svoj. Knez je na deželi svoje molitve rad opravljal pod milim nebom. Za tega delj je bil tudi tisti dan

prišel na nižavski vrt in po peščenih stezah hodeč, prebiral sveto knjigo. Po obrazu se mu razširi nekak dobrovoljen smehljaj.

„Tu je vir Vašemu navdušenju, Filip Tekstor. Cherchez la femme!“
Ponosno se obrne, odpre knjigo ter počasi odide.

(Dalje prihodnjič.)

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Janez Trdina.

20. Zagovorniki.

(Konec.)

Nekako okoli leta 1860. slišali so se ob Krki prvi glasovi, da živi v Celji slep župnik, ki ima papeževe blagoslove. Ko je potoval v Rim, začeli so o njega prihodu v vseh cerkvah zvonovi samí zvoniti. Po tem znamenji je spoznal papež, da je župnik svetnik in mu je podaril vse svoje apostolske moči in milosti, med drugimi tudi to, da sme dajati odvezo brez izpovedi. Dolenjce je ta novica silno razveselila in razburila. V Celje so jeli romati najprej posamezni, po tem pa cela krdela. L. 1867. se je osnovala pravilna pošta, s katero je šlo vsak teden dvanajst do petnajst grešnikov k slepemu župniku po odvezo. Vozil jih je navadno Prečimčan Jože. Nekateri so se izpovedali, kakor doma, drugi so povedali dve, tri besede, pa je bilo tudi dobro. Še druge je vprašal gospod sam, če so storili tri največje grehe, menda uboj, požig in krivo prisego. Mnogim pa je oprostil grehe in jim dovolil k obhajilu iti tudi brez izpovedi, ki je bila prav za prav res nepotrebna, kajti so mu bili po občem mnenju vsi grehi boljše znani, nego grešniku samemu. Romarji so mu dajali pridno za maše, kar jih je bolelo tem menj, ker so bile pri njem tako dober kup, po pet grošev in še ceneje. Nekdo mu je pomóčil za jedno cel goldinar. Slepce pa je dejal: To je preveč záte, ki si tak revež. Drug romar pa ga je prosil, da bi vzel od njega, ker je siroten, dva groša. Župnik je zagrmel nánj: Lažeš, ti si skop, ne pa siroten! in tako se je zopet dokazalo, da so mu znane vse skrivnosti, da je vse vedóč. Pripovedovali so se o njem še mnogi drugi čudeži. Med njimi je bil gotovo največji in najbolj zanimljiv ta, da se je na tolikih krajih porodil. Gorénjim Podgorcem je pravil, da je Podgrajec, dolénjim, da Šentjoščan,

Poljancem, da Zakrakovec, srednjim Dolenjcem, da Šentruperčan i. t. d. Župljan in bližnji rojak je bil skoraj vsakemu človeku. Na svet je prišel celó v Nacaretu in Jeruzalemu, navadno le v slovenskem, ali če je zapazil, da bo koga razveselil, pa tudi v turškem, tamo v daljni obljubljeni deželi. Naši popotniki se niso mogli načuditi, da so govorili pobožni kmetje celjske okolice o njem tako zaničljivo. Nekateri so mu to povedali in ga vprašali, s čim se je ljudem zameril. On je povzdignil obraz proti nebu in vzdihnil: Kaj, ali ne veste, da vsakega, kogar Bog ljubi, svet sovraži in prezira? Dolenjce je ta dokaz po polnem zadovoljil in pomiril. Gredé na prvi slovenski tabor v Ljutomer vozil sem se z Jožetom tudi jaz od Zidanega Mosta do Celja. Moji sopotniki so bili jako veseli ljudje, prepevali so skoraj same okrogle in niti njih pomenki niso kazali kesajočih se grešnikov. Pozneje sem pazil na tanko, kaki romarji najbolj rabijo to pošto. Z večine so bili lahkoživni mladiči in mladenke, pridružil pa se jim je rad tudi kak starec, čigar poščenje je bilo doma na slabem glasu. Povedal bom samo jeden vzgled, kake zrele ptice so se nahajale med rómaricami. Blizu Novega Mesta sem poznal lepo, ali preživo deklico, o kateri so vsi znanci govorili: Katrica je preveč fantovska, boste videli, da bo kmalu kaj izteknila. Čez nekoliko mesecev mi je zašepetal na uho nje sosed, da bo zibala. Nekaj dni pozneje se je vedelo že po vsej občini, da si kuha skrivaj neko travo, da bi se iznebila neugodnih nasledkov greha svojega. Skoraj zovem, da je nevarno zbolela. V štirinajstih dneh je bila zopet na nogah, pa hajdi, z Jožetom v Celje! Tercijalke so na ves glas trobile, da gré zato tjà, ker je je sram in strah, da bi se izpovedala domačemu gospodu svojega v nebo vpijočega hudodelstva. Razven te, pravili so mi ljudje še za pet drugih, da so zapravile zárod z juho neke trave, z vranjim kljunom ali z nekimi neznanimi jagodami, ki rastó na grajskih vrteh in se drevile potem v Celje, da jim ostrga slepi župnik kosmato vest. Ščasoma se je jelo sploh trditi, da hodijo po celjsko odvezo večinoma taki, ki imajo na duši kak velik, grd greh, na priliko tatvino, ali kako hudo nečistost. Nekoliko ur od Novega Mesta so tri slaboglasne vasi, v katerih je prejšnje čase vse mrgolelo kradljivcev, sleparjev in vlačug. Iz njih je šlo v Celje več romarjev, nego drugje iz treh velikih žup. V nekem dolenskem okraji se zdi zakonskim deveta božja zapoved menda nepotrebna. Mož, ki pozna po stanu svojem prav dobro pravne razmere našega naroda, zatrdil mi je, da se nabaja izmed deset omoženih na Gorenjskem komaj jedna prešestnica, v tem okraji pa komaj jedna poštena. Tudi od tod so drli ljudje, zlasti bábnice, kar kupoma v Celje. Marsikatera je vzela s sabo, da je v dalnjem kraji

ne bi bilo preveč strah, kakega dobrega prijatelja. Naša duhovščina se ve da ni verjela niti v svetost slepega župnika, niti v veljavnost odveze njegove. Svarila je župljane, naj ne tratijo časa in ne žalijo Boga s tem romanjem ter jih poučevala z resno besedo, da je prejemanje sv. obhajila brez resničnega kesanja in natančne izpovedi božji grabež in smrten greh. Ali ljudje si niso dali nič dopovedati, vleklo jih je v Celje, kakor da bi bili obsedeni. Med temi romarji je bilo tudi precéj Podgorcev; naš znanec Kozoglav se je peljal dvakrat z Jožetom, dvakrat pa je korakal peš tjà. Podgorci so vprašali slepega župnika, če zna zagovarjati škrate, in ko jim je to potrdil, so ga prosili, da bi šel z njimi in jim pregnal iz Gorjancev Hudobca. Od konca je mož z glavo stresal in se branil, pozneje pa se je z njimi pogodil in obljubil svojo pomoč. Priporočal jim je trdno vero, ker se brez nje peklenški duh ne da prepoditi. Ker je bilo te vere v Podgorji obilo, ni se moglo dvojiti o najpovoljnem vspehu. Ali neusmiljena usoda je poteptala tudi ta pot sladke upe rojakov naših in Hudobca rešila. Ako se Podgorcev s kakim gospodom dobro seznanil in bi mu rad ugodil, vpraša ga gotovo, če je rad polhe in mu jih prinese, ako to potrdi, polno malho, da jih je sit. Teh živalij je na Gorjancih dovolj. Dolenjcem se nič ne gnusijo, mnogi jih ljubijo bolj, nego vsako drugo divjačino. Tako je vprašal Kozoglav tudi slepega župnika. On mu je dejal, da je polhe prav v slast, če so dobro pripravljene. Kozoglav mu dá sedem jako rejenih, katere mu je ujel sosedov sin, razposajeni Murček, in se ponudi ob jednem sam za kuharja: bahaje se, da mu jih bolje od njega ne zna napraviti nobena kuharica. Polhi morajo biti na pol kuhani, na pol pečeni: taki so slastni, da pridejo lahko brez sramote na vsako grofovsko mizo. Slepi župnik vzprejme ponudbo s pogojem, naj skuha polhe skrivaj, ker bi mu se meščani gotovo rogali, ko bi za to jed zvedeli. Kozoglav se je dela lotil in je dovršil, kakor je bil trdno uverjen, srečno in slavno. Župnik pojé hlastno dva polha, da si je bil bolehen. Použil bi jih bil morda še več, da ni začutil hude slabosti, ki ga je prisilila, da je moral iti v posteljo. Čez osem dni je umrl. Prestrašeni Kozoglav je šel précej, ko je to zvedel, k sosedovim in vprašal Murčka, če mu ni ujel namesto poštenih polhov morda kako strupeno podgano ali krtico. Fant mu se zabavljivo zagrohota: Prismoda, če se je kaj tacega pripetilo, kriv si ti, ne pa jaz. Hotel si dobiti na vsak način od mene polhov, za katere zdaj, kakor sam veš, ni pravi čas. Moral sem obljubiti, da ti bom izpolnil voljo, pa sem si pomagal, kakor sem vedel in znal. Kozoglav se prime za glavo in bridko zajecí. Od takrat je bil ves izpremenjen. Hodil je zamišljen sam záse, ogibal

se je vsake družčine in tudi najboljših prijateljev. Vest mu je očitala, da je smrt slepega župnika morda on zakrivil. Ranjki ga je hodil skoraj vsako noč strašiti. Proti jeseni je pustil svojo borno, zadolženo kočico in šel najprej na Hrvaško, potem na Ogersko, od koder se ni več vrnil. Veliko let se ni zánj nič slišalo in vedelo. Lani so ga našli dolenski fantje, ki so na Ogerskem delali doge, v Zakonu na Dravi. Bil je rudeč, debel in dobre volje. Videlo se je, da ga je duh slepega župnika moral izgrešiti, ali pa se je naveličal mu nagajati. V Zakonu se je oženil. Črna ali blagosrečna Madžarka mu je prinesla razven pridnih rok krčmarsko pravico, dve sto veder vina, in več stotin gotovine. Ker je stala krčma jako na priliki, zahajalo je vánjo zmerom dosti pivcev. Če so prišli k njemu rojaki, obveselil se jih je vselej tako, da jim je dal za 20 soldov več svinjine, nego drugim ljudem za 40. Niti vina jim ni mešal preveč z vodo, v litru če je je bilo četrť, ali pa še ne. Naši delavci so ga vprašali: Kdaj pride kaj domóv? Dejal je: Menda nikoli. Kranjska dežela je na oči raj proti blatni Madžariji, ali za vse drugo mi je bolje tukaj, nego doma. V Zakonu mi ostane vsaj nekaj dobička, v Podgorji pa ne bi delal záse, nego za nikdar sito gospódo.

Brusničán Herbst šel je s prijateljem Šmejkalom v Šentjarnej na semenj. Pod Gorjanci tuja imena niso tako redka, kakor bi se lahko mislilo. Med iblajtarji in stražniki, ki so prežali pred l. 1848. brez sreče in slave na tobakarje in turške hajduke, bilo je vedno dosti Čehov in nemških Pemakov. Prebivši službena leta, poselili so se nekateri v Podgorji in oženili. Njih otroci so bili že tako poslovenjeni, da trezní niso znali nič nemško. Naslednika tacih tujcev sta bila tudi revna in priprosta ali jako poštena brusniška srenjčana Herbst in Šmejkal. V Šentjarneji sta našla razven drugih znancev Šmejkalovega svaka Trpotca, ki je vozaril s čilima svojima hrvatskima konjičema blago, kakor je nanese, kdaj v Krško, kdaj v Ljubljano. Pravil jima je svoje mične prigodbe in izkušnje pri bokalu izvrstne stare zelenike s tako živo zgovornostjo, da se ga nista mogla naslušati. Povedal jima je tudi to, da se je seznanil nedavno s slavnim menihom, ki žíví zdaj sam záse na Dolenskem. Njegova svetost je tako zaslúla, da jo je zvedel sam rimski papež in mu dovolil, da smé zapustiti svoj samostan, iti, kamor ga je volja in prebivati, kjer koli sam zaželí. Dal mu je tudi še to dovoljenje, da stanuje ž njim slobodno mlada, precèj brdka bábnica, da bi imel priliko, bojevati se s skušnjavami in si z junaškimi zmagami prislúžiti nebeški raj in večno izveličanje. Ker se je zdela Podgorcema ta povest nekoliko neverjetna, potolažil in uveril ja je Trpotec s to-le priliko. Bil je jako pobožen puščavnik. Vsak dan je

prišel k njemu angel in mu prinesel živež. Jedenkrat pa ga ni bilo ves dan nič k njemu. Drugo jutro se je zopet oglasil in puščavnik ga je vprašal, zakaj ga včeraj ni bilo. Angel je odgovoril, da je umrla v bližnji gostilnici natákarica, in da je poslal Bog po nje dušo vse angele in tudi njega. To žensko so imeli ljudje za veliko grešnico, ker je tako rada s pijanci in razuzdanci plesala in se kratkočasila. Nihče ni vedel, da prečuje v goreči molitvi cele noči in da nosi pod obleko na golem životu železen pas z ostrimi žebli, ki so se jej na plesu in sploh, kadar se je ganila, globoko zadirali v meso in jej delali neznanske rane in bolečine. Puščavnik je vprašal angela: Koliko pa vas bo prišlo po mojo dušo? Angel velí: Jaz sam. Puščavnika premaga napuh, da reče osorno: Če jih ne bo več, pa ne potrebujem niti tebe, in tako se je pogubil. Ta prilika je Podgorca poučila, da se ne sme soditi nikoli po videzu in zdaj sta Trpotcu verjela. Kar sta čula v Šentjarneji, sta se ve da doma précej razglasila. Šmon in tovariši njegovi so se smijali njijini lahkovernosti in zatrdili, da je sparjeni menih prej cigan, nego svetnik, ali to zabavljanje ju ni oplašilo. Iskreno in oduševljeno oznanjevala sta njegovo resnično bogoslužnost in pravičnost in mu dobila mnogo častilcev in prijateljev, zlasti v Gaberji in po drugih gorskih vaseh tja do Karlovške ceste. Ti verniki so po polnem odobravalí njijino misel, da treba poklicati svetega moža na pomoč proti Hudobcu. Herbst in Šmejkal sta popotovala k njemu sama ter ga preponižno vprašala, če mu je podarjena moč premagati peklensko pošast, ki pustoši že toliko let Gorjance in obližje. Menih odgovorí oblastno in jezno: Kaj dvojita? V moje blagoslove verjamejo boljši možje, nego sta vidva. Pogodivši se ž njima za plačilo, ki je bilo precéj veliko, dal je napreči kočijo in se odpeljal v Gorjance. Voz je pustil v Preseki. Do Hude Peči, v kateri stoluje Hudobec, moral je peš korakati, kar ga je silno utrudilo in spehalo. Vzemši iz žepa stare bukve, stopil je pod skalovje in začel moliti. Hudobec pride gledat, kdo je in se zasméje. Ko pa sliši glasno zagovarjanje, zagrmí srdito in zaničljivo: Kaj ti, lopov, hočeš me prepoditi? Čakaj, jaz bom Podgorcem povedal, koga so si najeli za boj z gospodarjem Kukove gore. Doma ti je smrdelo iskati si službe in kruha, ker si vedel, da zahteva slovenska duhovščina od vsakega tovariša vero, red in poštenje in ne daje potuhe razuzdancem in samopašnim skruniteljem božjih vež in svetotajstev. Potepel si se po svetu in si našel na Kvakarskem samostan, prav za prav brlog po volji svoji. Živel si z brati tako, da ste več ur na okoli vse ljudstvo pohujšali. Ker se vam je zdelo med zidovi še premalo svobodno, razkropili ste se po obližji in se nastavili kar samí za župnike. Za svoje

uboge duhovne ovce imeli ste tako skrb, da ste jih najprej ostrigli, potem odrli, napósled pa jih do golih kostí oglodali. V Rimu se je to mesarstvo zvedelo, dobili ste ostri ukaz, da se morate nazaj v svoj samostan umakniti. Ti pa poglavarjev nisi hotel poslušati. Z nagrabljenim denarjem si pribezljal v domovino svojo in se ustil, da se nikogar ne bojiš in boš delal, kar se ti bo zljubilo. S sabo si pripeljal negodnico ter se bahal, da ti nihče ne more braniti, ako te bo volja, ž njo do smrti živeti in se rogati svečani svoji obljudi, šesti božji zapóvedi in naredbam katoliške cerkve. Kmalu si začutil, da se zbira nad tabo huda nevilhta, trebalo je misliti, kako bi se odvrnila. V Ljubljani je vladala takrat peča. Ti si prišel, padel na kolena in poljubil rjavo roko, ki je devala to pečo na glavo. Ta gnjusna podlost te je rešila. Ker si se bal neprilik tudi od posvetnih oblastnikov, izdal si o volitvi svoj narod in njegove svete pravice in pljuval pred častitimi duhovniki, ki so ostali domovini zvesti ter so svojo dolžnost možato izpolnili. Vidiš, s takimi ciganskimi umetnostmi si se izkopal iz nevarnosti. Potem si se pasel slobodno po živinskih nagonih in strastih svoje spačene duše. Zabavljaj si se doma kaj ugodno z butilijami, knjigami in ljubico. Tvoja knjižnica ni baš velika ali je zanimljiva, vsaj za take modrijane, kakor si ti. To spričujejo glasno že naslovi posameznih bukev: Die Frau als Mutter, Casanova, Galante Abentheuer i. t. d. Ob delavnikih nisi cerkve nikoli od znotraj videl. Ko si šel v nedeljo od božje službe, čakala te je pred vrati vselej tvoja priléžnica, pa si jo zgrabil za podpazduho in vlekel ponosno domóv, kakor kak grof svojo gospó. Gledali so te izkušeni, resni možje, pametne, pobožne žene, sramežljive device, nedolžni otroci! Takega pohujšanja ni učakala kranjska dežela več nego tri sto let, od takrat, ko je širil se po njej predpustni evangelij, katerega je izumel sladki moj bratec Martinček, gledaje zamaknen v sivkaste oči svoje Katrice. Njega si hvalil na ves glas proti svojim gosposkim in kmetiškim znancem in njegovim privržencem si se hotel tudi s tem prikupiti in približati, da te ljubica ni smela nikoli drugače imenovati nego: Mein Pastor! Duhovnike te škofije si o vsaki priliki zlobno in lažnjivo obrekoval in jih pital z „mračnjaki“ in „nevedneži“. Ker si tako oster sodnik drugim, moramo pogledati tudi v hram tvoje vednosti in učenosti. O počitnicah pomenkoval si se z dijaki in si jim potožil nasledek svoje požrešnosti z besedami: Hodie mihi male est, habeo duram sedem. Ta tvoja ultraklasična latinščina je fante tako udobrovoljila, da so skoraj od smeha popokali in se je gotovo še zdaj radostno spominajo. Večkrat si izustil avšasto mnenje, da so bili na Kranjskem jedini pametni popi zatičinski menihi

in da bi se jim précej pridružil, ko bi zopet vstali. Zatičinski gospodje so bili silni bogatini in zaradi tega veliki grešniki, ob enem pa tudi slavni razumniki in učenjaki. S svojimi grehi in njih nasledki se niso nikoli ponašali in bahali. Takega bedaka, kakor si ti, ne bi bili hoteli vzprejeti niti za svinjarja, nikar za tovariša. Naštel sem ti zdaj nekoliko marog in grdob, ki so ljudem znane. Ako se ne pobereš précej ta hip od tod, pa bom razodel možem tvoje skrivne, še stokrat večje lopovščine, da ti bo kar kri zastala in se zledenila. O teh besedah udari Hudobec z ного ob tla, da se je zazibal ves hrib. Ubežni menih se je tresel že prej kakor šiba, o tej škratovi pretnji pa je vrgel bukve od sebe in začel teči, kar so ga mogle noge nositi. Preklinjaje odšli so za njim prevarjeni Podgorci. Mislili so ga kazniti ali je bežal tako urno, da ga niso mogli doiti. V nekoliko urah ga je prinesla kočija zopet domóv. Hudobčeva pridiga in prebiti strah sta ga tako poparila in poklapila, da celih štiri in dvajset ur ni mogel ne jesti ne piti. To izgubo je povrnil svojemu životu drugi dan z obrestmi vred. Iz dimnika se je ves ta dan neprenehoma kadilo in od rane zore do trdne noči se je slišalo iz njegove hiše na cesto žvenketanje kupic in rožljanje žlic, vilic, nožev in krožnikov.

Naša povest se približuje svojemu koncu, ki ni tako brezupen, neradosten in jalov, kakor bi se moglo pričakovati po tem, kar smo zvedeli. Pregovor trdi, da tudi slepa kura najde kdaj kako zrno. Šmonova dekla Anča, kateri je dal Bog težko kaj več nego pol talenta, rekla je gospodinji svoji: Ljudje hvalijo stare čase, kako je bilo na svetu dobro, dokler je stala še cerkev sv. Miklavža in ni bilo ne Hudobca, ne toče, ne drugih ujm in nadlog, ki nas zdaj zatirajo. Ko bi sezidali to cerkev z nova, izginil bi škrat in z njim vsa nesreča. Stroški ne bi bili veliki, ker bi vsak rad tlako delal in gospoda bi tudi lahko dobili, ki bi hodil na Gorjance maševat, če ne doma pa v samostanu; saj bi se mu pot dobro plačal. V čudu pogleda gospodinja dekle in velí: Misliš? Ti, jaz tudi tako mislim. Ta pogovor je slišal Šmon in dejal: Če bi se tega lotili, dam jaz précej deset goldinarjev in še kaj družega. Prava beseda vselej kaj zaleže. Še tisti večer so se pomenkovali po vsej vasi, kako bi bilo hasnovito in potrebno ponoviti čudodelno cerkev sv. Miklavža. Govorica se je širila dalje in dalje; predno je pretekel mesec, vnela je že vse Podgorje. Ob nedeljah se ljudje niso skoraj nič družega menili nego to, kako se bo cerkev zidala in kake dobrote in blagoslove jim bo prinesla. Ta nakana je razveselila tudi Žumberčane ónkraj gore. Prijatelju za voljo, ki je za to reč največ skrbel in trošil, spisal sem hrvatski opomin in prošnjo do njih, da bi

bogoslužno delo po svoji moči podpirali. V Podgorji so se začeli nabirati v ta namen dragovoljni darovi, ki so bili za grozno revni okraj dovolj veliki. Nekateri so dali ali obljubili denarja, drugi vina ali kakega družega pridelka. Prva gorečnost je sčasoma ponehala in skoraj ugasnila, ali doseglo se je itak toliko, da se o srečnem vspehu ne more več dvojiti. Cérkev sv. Miklavža stoji že dozidana in pod streho, treba jej je zdaj še oltarja, zvonika in zvona. Po kaki prav dobri létini dala bo rada vsaka podgorska in marsikatera žumberška hiša, da se bodo mogle tudi te potrebe omisliti. Neskončno veselje in ginljiva pobožnost bosta vladala na Gorjancih, ko se bo vršilo v novi cerkvi prvo sveto opravilo. Vsi Podgorci imajo trdno vero, da bo tisti slavni dan konec dolgi in prežalostni dobi Hudobčevega kraljevanja in strahovanja.

Zemljepisne črtice.

Spisal E. Lah.

III. Radovljica.

Red nami se razprostira primeroma velika ravnina, obdana krog in krog od gorá, odprta le proti jugo-vzhodu. Veliko mejno gorovje, ki oklepa ravnino, je skoraj nikjer ne obdaje neposredno. Tesno se je dotikajo absolutno le 100—200 *m* visoki holmi, večinoma močno zarasteni, sem pa tjà tudi že goli — nekaka predgorja pravemu gorovju v ozadji in večjidel vštric ž njim. Časih se razprostira med zadnjim najvišjim gorovjem in med ravnino več tacih vrst predgórj, ki se, čim delj od ravnine, tem močnejše tudi višajo. Ta prikazen, najbolj razvita v severo-zahodu ravnine, kjer nahajamo do Triglava pet vrst tacih predgórj, je tem zanimivejša, ker z narastajočo višino ob jednom jako pravilno gine vegetacija in raste golina.

Mejno gorovje je med sabo zeló različno; na severo-vzhodu nahajaš pravilno planinsko pogorje; na severo-zahodu, če ne jemljemo že popisanih snežnikov v poštev, hribovje, in v manjši meri mejne robove velike planote; na jugo-zahodu večinoma mejne robove velikega planotja; na jugo-vzhodu ravnino. Tudi vegetacija pri posameznih gorstvih v jednaki višini ni jednaka: pri severo-vzhodnem pogorji prevladujejo do 2000 *m* visoko sezajoči travniki; južno-zahodno planotje pokrivajo do

vrha v velikih kompleksih gozdi; pri severo-zahodnem hribovju menjujejo precëj pravilno travniki z gozdi.

Tudi nižava nam kaže mnogovrstno lice. Njene dimenzije niso nikjer tako neznatne, da bi ne zaslužila imena ravnine; tudi, kjer je najožja, je še zmerom širša, nego bohinjska ali kórenska dolina v svoji največji širjavi. Ravnina sama je zeló nepravilna, in je po nekaterih krajih ravnini komaj podobna. Dostikrat, posebno skoraj v vsej dolgosti njene zahodne polovice, dvigajo se v velikem številu mali holmi. Časih delajo tudi večinoma suhe grape vánjo precëj globoke zarezne ter jej dajó nekak planotin značaj. Pomenljive so mnogobrojne terase, v katere preide ob krajeh, ko se približuje strugi Save. Mnogovrstna in bogata vegetacija, ki se nahaja pri mejnem gorovju, ponavlja se v še večji meri pri ravnini sami. Posebno mikaven pogled jej pa dajó mnogoštevilni kraji, ki jo obroblijo v dolgi črti posebno na periferiji severne polovice, tik ob vzhodni sosednega hribovja.

V orografičnem zmislu pripada radovljiška okolica dvema različnima gorstvom: Karavankam in Juliškim planinam. Natančno mejo med obema dela struga kórenske Save od Most do zjedinjenja z bohinjsko pri Radovljici, od tod dalje pa struga zjedinjene Save. Večja in orografično zanimivejša je vzhodna, Karavankam pripadajoča polovica.

Karavanke popusté v radovljiški okolici po polnem značaj navadnega planinskega hribovja, ki so ga ohranile večinoma do konca kórenske doline, in dobé značaj planinskega pogorja. Glavna proga, ki se vije v dolgosti več nego 10 km od severo-zahoda proti jugo-vzhodu, na meji med Kranjsko in Koroško, ima že takoj v začetku gorovit značaj in ga obdrži do konca: ostri robovi, strmi in goli vrhovi, plitve zarezne kakor navadno pri visokem planinskem gorovju, nahaja se tudi tu razven glavne proge več stranskih nižjih, ki so pa gledé dolgosti večinoma nepomenljive. Le najnižja sprednja, ki se vleče od Most skoraj do Tržiča, je važnejša, ker je skoraj še jedenkrat daljša, nego glavna proga. Od te jo ločijo globoke doline Završnice, Zeleniščice in Begúnjščice. Jednako kakor z vnanjo obliko, stoji tudi z višino. Ta oddelek Karavank je razven kamniškega najvišji, sploh pa okrog 200 m višji nego dolinski. Srednja višina glavne proge znaša še nekoliko nad 2000 m. Glavna proga se začneja z dolgim skalovitim rebrom, z 2000 m visoko Bělščico. Za njo sledi najvišja gora Karavank tóstran Kokriškega prelaza, 2232 m visoki Stol; potem Zelenica, z 2200 m in Begúnjščica z 2040 m. Visokost 20 km dolzega predgorja raste močno od zahoda proti vzhodu; v zahodu nadkriljuje s svojimi 700—900 m komaj za par sto metrov gorinjsko ravnino; na vzhodu se pa končuje s 1450 m visoko Dobrčo, ki

ima že po polnem obliko gore. Izmed sêdel, katerih pa sploh ni dosti, je najvažnejše 1550 *m* visoko ležeče sedlo med Golico in Bêlščico; najnižje, 1020 *m* visoko sedlo ob vzhodnjem konci Begúnjščice.

Višine, ki obdajajo v kakih 15 *km* dolgi črti gorenjsko ravnino v severo-zahodu in sezajo v severu do Radovine, imajo večinoma značaj nizkega hribovja; le tu pa tam, posebno v zahodnem delu, nagibajo se k planotam. Visokost je nepomenljiva in ne preseza nikjer 1100 *m*; sploh pa raste od vzhoda proti zahodu, torej čim močneje se oddaljuje od kórenske in čim bolj se približava bohinjski Savi. Tudi posamezni prehodi so celó nevažni.

Ob južno-zahodnem konci obdaje radovljiško ravnino dobre tri ure dolgo vzhodno mejno robovje Jeloviške planote, katero ima jako jednoličen obraz. Grebén je skoraj raven, le tu pa tam kak vrh, strani nestrme; zareze, kjer se sploh nahajajo, jako plitve. Srednja višina tega, akoravno najvišjega oddelka Jelovice ne znaša več nego 1300 *m* in sploh ne preseza nikjer 1400 *m*.

Med popisanim gorovjem se razprostira do štirih ur dolga in povprek poldrugo uro široka radovljiška ravnina, ki prav za prav ni ravnina záse, ampak le severo-zahodni stranski del velike gorenjske ravnine. Ravnina se razprostira od severo-zahoda proti jugo-vzhodu, po dolgosti vštric s Karavankami, po širokosti vštric z Juliškim hribovjem. Nenaravno svojstvo bohinjske in nekoliko tudi kórenske doline, obstoječe v tem, da sta v bližini visocih gorá širše, opazujemo lahko tudi pri radovljiški ravnini; ravnina je namreč v severnem delu veliko širša, nego v južnem. Njeno padanje od severo-zahoda proti jugo-vzhodu in od severa proti jugu je še manjše, nego pri bohinjski ali pa kórenski dolini. Od severne Bréznice do južne Kroke in od severo-zahodnih Gorij do južno-vzhodnega Podnarta še ne pade prav za 100 *m*. Ime ravnine v pravem pomenu besede ne pripada nikakor vsej nižavi, ker prevladuje le v severnem delu. Tudi v zahodni in vzhodni polovici ni razdeljena prava ravnina v enakem razmerji, ker je v vzhodni polovici njeno površje skoraj še jedenkrat večje.

Sploh sta obe polovici med sabo zeló različni in sicer je zahodna, če tudi precéj manjša, veliko mikavnejša, ker mnogovrstnejša, nego li vzhodna. V konci njenega severnega dela nahajamo krasno bledsko okolico, obdano krog in krog od večinoma nizkih holmov, ki sezajo v jugu še celo uro daleč, do zjedinjenja obeh Sav. Proti vzhodu je bledska kotlina odprta ter prehaja v primeroma velikó, toda precéj jednolično, do kórenske Save sezajočo raván. Nizki holmi, ki se dvigajo v njej, ne presežajo nikjer 650 *m*. Vse drugačno lice nam kaže južni, na des-

nem bregu zjedinjene Save ležeči del. Vštric s Savo se vije po sredi ravnine v dolgosti več nego dveh ur absolutno komaj 100 m visoko rebro. To rebro, prvotno hribovitega značaja, se, čim dalje proti jugu, tem močnejše širi in preide celó v nekako planoto. V vsej tej progi ne seza noben vrh nad 550 m. Na obeh straneh tega nižjega pogorja se razprostirata dve gledé širokosti neznatni ravnini: jedna na vzhodu ob Savi; druga, lipniška dolina, na zahodu ob Jelovici; obe se združita pri Podnartu, kjer se ob jednom konča omenjeno pogorje.

Veliko jednakomernejša je večja vzhodna, na levem bregu Save ležeča polovica. Ves severni del zavzima prostorna planjava, skoraj po polnem ravna, le v sredini se dviga par izoliranih, nizkih gričev. Več tacih, časih že med sabo zvezanih hribocev nahajamo v južnem delu, ki obstoji iz veliko malih, med sabo po primeroma globokih grapah ločenih ravnin. Tudi tu ne seza noben vrh nad 550 m.

V geologičnem zmislu so zastopane vse tvorbe, razven najstarejše, kristalinične. Premogova tvorba, obstoječa večinoma iz apnenikov različnih barv, nahaja se najbolje razvita v predgorji Karavank, sem pa tja v 700—800 m visocih skladih. Spodnja triasna tvorba je najbolje zastopana ob Begúnjščici. Zgornjo triasno tvorbo nahamo v podobi sivega roženca posebno ob Bělščici in Stolu. Najmočnejše je tudi tu zastopana jurasna tvorba in sicer v podobi apnenikov in dolomitov. Pripada jej razven višjega dela glavne proge Karavank tudi skoraj vse višje mejno gorovje ob jugo-zahodu in severo-zahodu. Jurasni skladi imajo tu tudi bogate železne rudnike, posebno ob Begúnjščici, Bělščici in v sedlu med Zelenico in Srednjim vrhom. Krednata tvorba, sicer precěj razširjena, vendar ni nikjer velike pomembe. Zeló razširjena je tudi tercijska tvorba; iz njenih skladov obstojé večinoma vsi hribje, oziroma planote, ki spremljajo Savo ob desnem bregu; tudi óni griči, ki se odločijo od Jelovice in obrobajo radovljiško ravnino ob jugu, pripadajo njej. Diluvijalni dobi pripada vsa ravnina z izoliranimi holmi v svoji sredi, ne seza pa nikjer tudi v stranske doline. Alluvium nahajamo skoraj le trdo ob Savi med Radovljico in Podnartom.

Hidrografično pripada radovljiška okolica prirečju Save. Glavna reka je Sava, do Radovljice nezjedinjena, od Radovljice dalje zjedinjena. Značaj gorske reke izginja toliko močnejše, kolikor bolj se razširja ravan; struga postaja globokejša in širša. Padanje, že prej precěj počasno, postane še počasneje: od Bohinjske Bele do Podnarta, torej v dolgosti več nego 20 km, pade Sava le za 67 m; od bledskega savskega mostú do Podnarta za 51 m; od Radovljice do Podnarta za 34 m. V radovljiški ravnini izpremenita Savi tudi svoj tek; bohinjska se zavije proti

vzhodu, kórenska proti jugo-vzhodu in obdrži to črto tudi po zjedinenju z bohinjsko. Dotokov ima Sava tu primeroma še menj, nego v Bohinji in Dolini; zato pa tem večje in daljše; le hitri tek in peščene struge jim pridevajo še značaj gorskih potokov. Največji dotok, pri svojem izlivu v kórensko Savo pri Mostah že pravilna reka, je od Triglavovega predgorja prihajajoča Radovina; vánjo se izliva več manjših gorskih vodíc. Od Jelovice prihaja Savi pri Podnartu tudi na desnem bregu le nekoliko krajša Lipnica. Skoraj nasproti ustju Radovine se izliva na levem bregu v kórensko Savo od Zelenice sem Završnica. Od Begúnjščice prihaja Savi tudi na levem bregu slabo uro pod Radovljico še daljši Bégunjski potok. Manjše važnosti so drugi dotoki.

Izmed je z er pripada radovljiški okolici jedino bledsko, nad pol ure dolgo, in dobro četrt ure široko, nikjer veliko nad 30 m, po navadi pa le po 20 m globoko. Površje njegovo meri 32·23 ha. Razprostira se, kakor vsa ravnina sploh, od severo-zahoda proti jugo-vzhodu. Svojo vodo dobiva od severo-vzhoda in jo oddaja v jugo-zahodu bohinjski Savi.

Tudi slapov ne pogrěša radovljiška okolica. Največji je óni, ki ga nareja Radovina dobro četrt ure nad svojim izlivom, blizu Bledske Dobrave. Slap sam v primeri s Peričnikom in Savico ni visok, zato pa zeló močan in širok in sploh najširši na Kranjskem. Od manjših slapov je omenljiv še óni, ki ga nahajamo v jugu pri Polžici, blizu Podnarta.

Krajev, većinoma ob periferiji, šteje popisano ozemlje 85, in sicer: 1 mesto, 1 trg in 83 vasij. Vsi skupaj imajo 3119 hiš in 14.586 prebivalcev; na vsak kraj pride torej le po 37 hiš in 172 ljudij. Po več nego 60 hiš ima le 8 krajev, namreč: Kropa 103, Bégunje 95, Radovljica 92, Ljubno 82, Grad 80, Kámena Gorica 72, Spodnje Gorje 62 in Brezje 61. — Po več nego 300 ljudij ima tudi le 9 okrajev, namreč: Kropa 1110, Kámena Gorica 816, Bégunje 736, Radovljica 664, Grad 457, Ljubno 444, Mlino 372, Spodnje Gorje 345 in Brézje 315. — Razven okrajnega glavarstva in sodišča v Radovljici razločujemo 12 občin: Bled, Gorje, Bréznica, Bégunje, Lesce, Radovljica, Lancevo, Predtrg, Mošnje, Kámena Gorica, Kropa in Ovsišče; in 14 fará z dekanijo v Bégunjah. Prebivalstvo se živi većinoma od poljedelstva in živinoreje. Sicer so pa še lokalne pomembe: suknárstvo za posamezne vasi brézniške in bégunjske občine; fužinarstvo za Kropo in Kámeno Gorico; lončarstvo za Ljubno; v novejšem času čipkarstvo za Gorje. Za elementarni pouk skrbé: štiritirazrednica v Radovljici; dvorazrednici v Gorjah in Grádu; razven teh še 10 jednorazrednic.)*

* V letošnjem „Ljublj. Zvonu“ na 278. str. goro Prisanik popravi v Prisojnik (contrarium od Osojnik), kar kaže leža obeh gór proti solncu.

Vinko.

Spisal Jos. Starè.

I.

Ako te sušca meseca vzpomladansko solnce izvabi iz mesta, videl boš, kako se priroda počasi vzbuja iz dolzega zimskega spanja. Trate so ravnokar vrgle raz sebe belo odejo, ali še nimajo bujnega zelenega krila, niti pisanih cvetlic, in kakor bi jih bilo sram pred teboj, ki si prezgodaj prišel, da se ž njimi veseliš mladega življenja. Tudi v gozdu nisi dobro došel; drevesa kažejo gola rebra in ti ne morejo dati hladne sence, niti ne napolnujejo zraka z óno krepilno dišavo, ki človeku tako dobro dé; drobnih ptičic tudi še ni, da bi s svojim žvrgolenjem oživljale čarobno tihoto; oskubeno grmovje pa je podobno živim butaram, povezanim s trnjevim pasom, ki s skrajnim koncem seza do tal. Tu zagledaš trdo pod grmovjem skrito ponižno vijolico in če potrgaš nekoliko trnjeve mreže, nabral boš kmalu poln šopek nežnih cvetlic, veselo znamenje, da se priroda že pomlaja in da je ni zatrl zimski mraz.

Takih dišečih vijolic nahajaš tudi v življenji narodov. Prišel si v Trst. Tuji glasovi ti zvené na uho, neznane podobe se kažejo tvojim očem. Ali le malo potrgaj trnje, ki bi rado zadušilo zdrave slovenske kalí, in dovolj boš našel lepega domačega bílja. Pustiva gizdave palače ob morskem obrežji. Pojdiva v staro mesto. Ulice so ozke, da se človek komaj ogiblje človeku, a visoko nad teboj se sveti lisa modrega neba, kakor nad kako razpoko. Stopiva čez prag. Temno je. Le za menoj pojdi. Če se ne motim, zdaj sva v četrtem nadstropji. Tu so vrata z vrezanim okencem; tu notri poglej, le-sem prislóni uho.

Takoj pri uhodu je kuhinja, a iz nje so na stežaj odprta vrata v precèj prostorno sobo. Na malem odprtem ognjišči netí ogenj mlada žena, mudí se jej, premalo ima rok, premalo očij, da bi vse videla in vse opravila. Od ranega jutra do pozne noči ima zmerom polno dela, zdaj treba opravljati troje malih otročičev, zdaj skrbeti za kuho, a komaj je posoda pospravljena, že se med drobnimi prsti suče šivanka. Tako poteka ura za uro in hitro mine dan. Ali pridna gospodinja se zaradi tega še nikdar ni potožila, njeno srce je vedno veselo, čelo vsekdar vedro. Razpihala je ogenj, odgovorila nekoliko besed nežni hčerki, ki se ni genila od máterinega krila ter v jedni sapi povpraševala za sto in sto stvarij, in že je zopet morala v sobo. Tu se je v zibelki prebudilo dete in na prvi krik je bila skrbna mati pri njem ter mu z

ljubeznivim svojim pogledom izvabila smeh na solzna očesca. Naš pogled pa je obtičal v drugem kotu sobe. Na lesenem naslanjači sedi suh mož visoke postave. Dolga črna suknja in beli kolar kažeta, da je duhovnik. Plešasto glavo mu obdaje venec redkih sivih las, a oči — oči so že davno ugasnile in pokrivajo jih mlahave trepálnice. Bil je nekđaj dušni pastir po božji volji, pravi oče poverjenih mu duš. Posvetnega blaga nikdar ni iskal, a še to malo, kar je imel, delil je rad s siromaki. Malo je bilo tacih delavcev v vinógradu Gospodovem. V tem ga potare huda bolezen, in ko je zopet okreval, ni več videl lepega božjega dné. Priprosta selska cerkev je bila vsa natlačena pobožnega ljudstva, iz najdalnješih vasij so prišli, da bi še jedenkrat čuli ljubljeneega duhovnega očeta. Mlad duhovnik ga je za roko pripeljal pred oltar. Tu je slepi starček zadnjikrat povzdignil svoj glas, zadnjikrat oznanoval besedo božjo; in ko je od vernih ovčic jemal slovo, ni ga bilo očesa, da ga ne bi orósile solze iskrenega žalovanja.

Tako je častitljivi mož, udan v trdo usodo, na stare dni prišel k bratranki svoji ter v mali družbici mirno čakal, kdaj ga bode Gospod poklicel k sebi. Radi so ga imeli. Nikomur ni bil na poti. Saj je bil dober, kakor sam nebeški poslanec, in če so se kdaj nad mladima zakonskima zbirali črni oblaki, on jih je s tolažilno besedo svojo vselej znal pregnati. Čez dan je bil pravo veselje otrokom, zlasti je mali Francek rad slonel na njegovem kolenu, poslušal ga in izpraševal, obetal mu, da se bode v šoli pridno učil in da bode tudi on kedaj „gospod“. Ko so pa otroci zaspali in se je oče od dela ves truden povrnil domóv, takrat so vsi trije sedli k mizi in ni je po vsem velikem mestu bilo srečnejše družbe. Skušeni strijc jima je dajal dobrih naukov, vzpodbujal ju, da nista izgubila srca v težavah vsakdanjega življenja, a napósled je dobro bratranko celó pregovoril, da je brata Vinka s Krasa pozvala v Trst in ga obdržala pri sebi, dokler ne bi izdelal vseh latinskih šol.

Ko je Vinko prišel v hišo, začelo se je novo življenje. Strijc je sicer izgubil vid, ali ostal je bistrega uma in domoljubno njegovo srce je še zmerom gorelo za narod slovenski, kakor takrat, ko je škof Ravnikar zahajal k njemu na kmete. Zdaj je imel, v kogar je mogel presajati, kar je sam lepega mislil in čutil, in z nova je oživel, ko je videl, da je za dobro seme našel tudi dobra tla. Otroci so se takoj sprijaznili z novim ujcem, ki se je v njihove igre bolje razumeval, nego stari strijc, in bili so zeló nejevoljni, ako ga dolgo ni bilo iz šole. Sestra in svak sta ga tudi bila vesela, saj je zmeróm vedel kaj povedati, ali pa je vsem skupaj čital iz kake slovenske knjige ali iz „Novic“, toda sitnosti jim ni prizadeval, skrbi pa tudi ne. Bil je priden in kmalu je

začel poučevati druge otroke, strijc pa je itak za vse sprosil božjega blagoslova. Hitro je potekalo leto za letom in le prezgodaj je Vinko dovršil osmo šolo.

Bil je vroč poleten dan. Bogata gospóda je jela odhajati na Goriško in Kranjsko, siromaški ljudje pa so tičali doma v tesnih svojih stanovališčih in trdo so zapirali veterнице, da bi se ubranili pripekajočih solčnih žarkov. Slepí strijc je mirno sedel na svojem naslanjači, ali imel je danes malo besedij. Vročina je tudi njega prevzela; pa za to ne bi maral, saj je bil vajen hujših nadlog. Bil je zamišljen in videl si mu na obrazu, da je v nenavadnih skrbeh. Vinko je delal véliko preskušnjo. Da je ne bi naredil, tega se strijc ni bal; ali kaj potem? Zvedenemu starčku se je že davno dozdevalo, da Vinko nima pravega veselja za duhovski stan, a siliti ga ni hotel, saj je dobro vedel, da ga ni nesrečnejšega človeka, nego duhovnik brez poklica. Ko bi bil še na svoji fari, rad bi ga podpiral, da bi si izvolil stan po volji svoji, ali v sedanjem tožnem stanju ima komaj, da preživi sam sebe. To je bilo, kar je težilo mehko srce plemenitega moža. V tem zagrmí strel od sv. Justa in zapeli so zvonovi po vseh cerkvah. Bilo je poludné. Strijc vstane, prekriža se in na glas moli angeljsko češčenje, mati in otroci pa so molili za njim. Ko so odmolili, poprime bratranka besedo, da pretrga neprijetno molčanje, in reče:

„Danes pa Vinka dolgo ni.“

„Saj ga tudi še ne bo. To ni, kar si bodi, odgovarjati za vseh osem šol. Nekdaj je bilo vse drugače. Nekdaj se je sploh lože živelo in tudi mladini je bilo bolje. Dan danes pa se dečki morajo ubijati in beliti si glavo s stvarmi, za kakeršne se nekđaj nihče niti zmenil ni. A zakaj vse to? Za ubogo skorjico kruha!“

„No, hvala Bogu, našemu Vinku ne bo sile. Tri leta v Gorico, zadnje leto zopet v Trst, a potem na faro, če ga ne bodo škof kar takoj pri sebi obdržali, ker je tako bistre glave. Na novo mašo, na to se pa res veselim. Takrat pojdemo vsi domóv na Kras. Kaj ne, strijc, takrat boste še jedenkrat stopili na leco, saj vas lahko kdo za roko gori pelje. Le škoda, da ranjke matere ni več; kako bi bili veseli!“

Strijc ni na to odgovoril ničesar. Zopet je umolknil, a temnemu njegovemu očesu se je ukradla debela solza. Dobra žena je ni videla. Vrnila se je v kuhinjo, da pogleda, kaj bo z obedom. Zdaj zaškripljejo vrata in Vinko stopi čez prag. Otroci so kar poskočili okoli njega, danes ga še niso videli, a zadnje dni se kar nič ni utegnil ukvarjati z njimi. Tu se v sobi oglasi strijc:

„Vinko, kako je?“

„Dobro, z odliko,“ zavrne mu sinovec, stopi k starčku in mu hvaležno poljubi roko.

„Tako je prav. Saj sem vedel, da ne more biti drugače. Le priden bodi, ne pozabi na Boga, in Bog te ne bo zapustil.“

Rekel bi človek, zdaj bo veselje v hiši, a bilo je ravno narobe. Strijc je čakal, kaj poreče sinovec, a ta se s svojimi naklepi ni upal na dan. Kadar se po leti bliža huda ura in se je solnce že skrilo za oblake, takrat je v prirodi vse tiho in mirno, kakor v gluhi noči. Noben listič se ne gane na drevesu in le sem ter tja pade kaka debela kaplja. Tako ti je bilo tudi v sobi pri starem, slepem strijci, ko se je imela odločiti Vinkova usoda. Zdaj je jeden izustil kako besedo, zdaj drugi, ali pravega pogovora le ni bilo med njimi. Otroci so kmalu uvideli, da si danes z ujemem ne bodo pomogli, in šli so rajši v kuhinjo k materi. Le-tá bi bila rada vprašala, kaj je bratu, da je tako žalosten, ali ni se upala. Mogoče, da mu je pri skušnji kaj izpodletelo, a tega le ne bi rada čula. Naj že bo, kar hoče, dobrega gotovo nič ni, mislila si je, in rajša je molčala. Tiho je pogrnila mizo, in ko je njen mož prišel od dela, postavila je nánjo zmeren obed. Po obedu se je očetu zopet mudilo od doma, strijc in Vinko pa sta še posedela za mizo.

„No, kaj si sklenil? Kam pojdeš zdaj?“ povpraša strijc plašnega sinovca, ki je danes imel tako malo besedij.

„V Prago. Na vseučilišče.“

„V Prago?“ ponovi skrbni starček in se zopet malo zamisli, potem pa nadaljuje: „To je daleč, to je skoraj še jedenkrat tako daleč, kakor na Dunaj. A kaj boš tam?“

„Izučil bi se za profesorja.“

„To bi že bilo. Ali kako boš prišel tja? Kako boš tam živel?“

„Peš pojdem. Čisto brez novcev tudi nisem; zadnje dve leti sem si dosti zaslužil; za prvi čas bo že, in s časom se bo tudi tam kaj našlo.“

„Mogoče. Bog daj! Ali preveč ne smemo grešiti na božjo milost. Premalo je gotovega.“

Vinku se je čelo zvédrilo. Da bode strijc tako malo ugovarjal, tega se ni nadejal. Odleglo mu je. Srce mu je zopet vzkipel o plemenitih osnovah za bodočnost, in že jih je hotel razodeti domoljubnemu starčku, da bi ga spravil v dobro voljo. V tem se iz kuhinje začuje bridki jok. Sestra stopi na prag in milo toži:

„Vinko, Vinko! Ali nas boš res zapustil, za zmerom zapustil?“

Brat jo tolaži in jej dokazuje, da ločitev ni za zmerom; v treh, štirih letih pride lahko v Trst za profesorja in zopet bodo skupaj, in

še lepše jim bo, kakor doslój. Ali vse zastonj. V ženi govori srce, in nič ne opraviš z umnim dokazovanjem.

Začeli so se žalostni dnevi. Vsi so bili nekako potrti, veseli družinski pogovori so čisto pojenjali in celó otroci so bili bolj tihi. Vinko se je pripravljaj na pot; treba je bilo marsikaj poskrbeti, tu se posloviti, tam se posvetovati ter si nabrati nekoliko priporočilnih pisem. Če je prišel domóv, moral je vedno biti pri strijci, ki mu je imel še toliko in toliko povedati, in bolj ko se je bližala ura ločitve, več je izkušeni mož imel na srci. Ljubil je sinovca, katerega je celih osem let učil in odgajal. Ves čas je po malem presajal vánj krepke kalí domoljubnega bilja, ki ga sam ni več mogel vzrediti. Duh njegov imel bi v Vinku dalje živeti. Ko bi vedel, da se mu bo ta želja izpolnila; da bo Vinko ostal dober kristjan in pošten Slovenec; potem ga rad izpusti, naj gre v svet, da se zveden in učen zopet povrne v domovino sebi in narodu svojemu na korist.

(Dalje prihodajč.)

Akvileja.

Spisal Simon Rutar.

IV.

Kakor je Akvileja v I. in II. stoletji po Kr. dosegla vrhunec svojega vnanjega blišča, svojega obrta in trgovine, tako si je v naslednjih stoletjih utemeljila tudi svojo strateško važnost in bojno slavo. Prva prilika za to se je pokazala takrat, ko se je bil cesar Maximinus Thrax zagrozil, da hoče Rim razdejati, ker je namestu njega volil druge cesarje. Prestrašeni Rimljani začnó v naglici misliti na obrambo talijanskih mej, da bi Maximinus ne mogel skozi nje prodreti. In pri tem je morala glavna naloga zapasti baš naši Akvileji, ker ona je odločevala usodo vse Italije.

Iz Rima sta prišla dva senatorja, da bi vse potrebno za obrambo uredila. Najpoprej je bilo potreba zanemarjene in poškodovane mestne zidove popraviti in prezidati, kakor smo videli že zgoraj. Potem so skrbeli za nakopičenje vsakovrstnega živeža, da bi pri bodočem obleganji ne pošla hrana, pa tudi da bi sovražniki ne mogli ničesar dobiti in bi bili od lakoti prisiljeni oditi. Zato so o.l vseh strani gonili živino in dovažali žito v mesto. Po vsej bližnji okolici so morali prebivalci svoje žito požeti, svoje travnike pokositi, sadje potrgati in potem

se z vso svojo živino in vsem blagom v mesto preseliti. Pa tudi vse konje, vozove in ladje je zaplenila rimska vlada záse, da bi se Maximinus ne mogel tako hitro mestu približati. Iz jednakega uzroka so razdrli celó most čez Sočo pri Majnici in postavili stražnike po vseh potih, ki so vodile proti Akvileji.

Toda navzlic vsemu temu je prihrumel Maximinus v kratkem času pred Akvilejo (l. 238). Njegovo konjištvo je z nenavadno hitrostjo priletelo po vipavski dolini, ker se je nadejalo, da mesto nepripravljeno zasači, opláši in hitro posede. Za njim pripelje Maximinus po istem potu svojo velikansko vojsko, sestavljeno iz devet legij, potem iz veteranov ter panonskih in traških pomočnikov. Vojska je nosila s seboj veliko število strojev, ki so bili potrebni za obleganje mesta in rušenje zidov. Tako je prišel Maximinus do Soče in mislil hitro dospeti v Akvilejo. Ali groza, most je bil razdrt in voda močno deroča, ker je bila letna gorkota raztopila sneg po bližnjih gorah in je torej Soča zeló narastla. Nekateri konjeniki, ki so hoteli reko preplavati, utonili so v deročih valovih. V sili je pomagala Maximinu njegova izumljivost. Zapazil je bil namreč, da so prebivalci o svojem begu v Akvilejo zapustili veliko praznih sodov, katerih niso mogli vzeti s seboj. Iz teh sklene Maximinus napraviti most nove vrste. V treh dneh je bilo potrebno število sodov zbranih, jeden z drugim zvezanih in preko reke položenih. Tako je prešla Maximinova vojska čez Sočo in jo udrla proti Akvileji.

Tjá dospévši pošlje Maximinus najprej svojega glasnika, porojenega Akvilejčana, v mesto s pozivom, naj se dobrovoljno predá, ker je cesarjeva vojska presilna, in z obeti, da bode Maximinus blágo postopal s takim mestom. In res, nekaterim Akvilejčanom se je zdelo verjetno, kar je Maximinov glasnik govoril in začeli so misliti o radovoljni predaji. Ko sta pa to opazila iz Rima poslana senatorja, porabila sta vso svojo zgovornost, da bi Akvilejčane odvrnila od popustljivosti. Začela sta ljudstvu oznanjati, da je akvilejski zaščitnik bog Belen obečal mesto braniti in sovražnika uničiti. In zares nam zatrjuje Herodijan, ki je vse to obleganje na tanko opisal (VIII, 4), da so Maximinovi vojaci videli, kako se je Belen v zraku bojeval za Akvilejčane, kakor se tako zatrjevanje tudi drugodi in pri drugih prilikah ponavlja. Ljudstvo je verovalo senatorjema, odbilo Maximinove ponudbe in se pripravilo na odločno obrambo. Pravijo, da so si celó akvilejske žene dale porezati svoje lase ter jih radovoljno prepustile vojakom, da so iz njih spletli tetiva za svoje loke. V spomin na to in iz hvaležnosti neki da je pozneje akvilejski senat sklenil sezidati hram „ostriženi Veneri“.

Ko je Maximinus uvidel, da je mesto dobro pripravljeno za obrambo, ukazal je najprej vse polje okoli razdehati in opustošiti, po židovski navadi murbe in trte porezati ter akvilejska predmestja zažgati. Potem razdeli vojsko svojo na različne oddelke, odkaže vsakemu teh svoje posebno mesto za obleganje in naskákovanje, ki se je hitro pričelo z vsemi tedaj znanimi pripravami in zato pripeljanimi stroji. Zlasti je Maximinova vojska metala velike skale na mestno obzidje, da bi je s tem razrušila. Ali Akvilejčani so te skale dobro porabili in metali jih nazaj na lesene stolpe, v katerih so bili oblegalci skriti. Razven tega so pripravili Akvilejčani neko posebno zmes iz smole in žvepla, ki se ni dala z lahka ugasiti. To zmes so devali v lesene ponve z nenavadno dolgim ročajem in jo izlivali na vsakega sovražnika, ki se je hotel bližati mestnemu ozidju. Se vé, da je bilo na ta način mnogo Maximinovih vojakov poškodovanih po obrazu, rokah in nogah. Velika vročina in opekline jih je primorala, da so vse orožje in vso obleko pometali s sebe in iskali hladilnega leka ranam svojim v valovih bližnje Natise. Z ravno tisto zmesjo so namazali Akvilejčani iz mladik spletene pušice, zažgali jih in odpeli, da so letele v sovražnikov tabor ter se prilepile na njih stroje in jih zažgale.

Tako je bilo vse napadanje in naskákovanje Maximinovo brezvspešno. Vojaki so trpeli veliko pomanjkanje živeža in začeli so omagovati. Ali to je grozovitega Maximina le še bolj razkačilo, da je ukazal več načelnikov in vojakov v pričo vse vojske obglaviti. Ali sedaj se je polastilo Maximinovih vojakov obupanje. Trla jih je huda lakota, izgubili so vse upanje Akvilejo premagati; dalje v Italijo in dalje proti Rimu brez živeža, brez konj in ladij ni bilo mogoče prodreti, ker se je bila raznesla vest, da je vsa Italija za rimski senat in vse ljudstvo sklicano pod orožje proti mrženemu Maximinu. Vrhu tega se je zavoljo slabe vode in nezdravega podnebja izcimila še bolezen med vojaki, da so kar trumoma mrli. Telesni stražniki („praetorjanci“) zbalii so se, da ne bodo nikoli več videli domovine svoje, svojih žen in otrok v Albi (blizu Rima) in so sklenili rajši ugonobiti krvoločnega nasilnika. In zares, pridrli so po noči v Maximinov šator in ubili njega in njegovega mladega, lepega sina Maxima, katerega je bil dal oče že oklicati za naslednika svojega.

Ko je ostala vojska to zaslišala, prestrašila se je, ali kmalu tudi pomirila, ker sedaj je bila rešena vsega trpljenja. Vojvode zaukažejo, naj vojaki odložijo svoje čelade, ščite in orožje in jih peljejo pred obzidje akvilejsko. Pred njimi so nosili na dolgih drogih natakneni glavi Maximina in sina njegovega. S početka so Akvilejčani mislili, da je

to le zvijača, in zahtevali naj se oblegalci poklonijo rimskim cesarjem. Ko je pa Maximinova vojska pred njih podobami padla na zemljo, spoznali so izpremembo in okrepčali svoje dosedanje sovražnike z jedjo in pijačo, ali v mesto jih niso hoteli pustiti. Na veliko začudenje oblegalcev, napravili so Akvilejčani na obzidju mesta svojega pravi trg ter prodajali v obilnosti ne le samó jestivo in pivo vsake vrste, nego tudi obleko, obutal, orožje in vse, kar se more najti v bogatem, z vsem preskrbljenem mestu, da bi se oblegalci samí prepričali, ka bi ne bili mogli mesta nikoli izstradati. — Obsedanje Akvileje je trajalo vsega vkupe dva in dvajset dnij.

Po tem v bojni zgodovini važnem obleganji ni se več pokazala vojniška pomemba Akvileje skozi jedno celo stoletje (ako nečemo omenjati, da se je, kakor nekateri pisatelji pričajo, porodil v Akvileji cesar Carus 282—284).

Ko sta se pa po smrti cesarja Konstantina Vélikega začela njegova dva sinova med seboj vojskovati, pripetila se je (l. 340) odločilna bitka zopet blizu Akvileje, t. j. ob „emilijski cesti“, ki je vodila iz Akvileje v Concordijo in dalje v Patavium. Vojska Konstantova je napravila vojski njegovega brata (Konstantina II.) zasedo, ubila nasprotnega cesarja in vrgla truplo njegovo v reko Aušo na goriško-beneški meji. Zmagoviti Constans koraka v Akvilejo in napravi ondu pogrebne svečanosti za ubitega brata svojega.

Drugo obsedanje je prebila Akvileja l. 351, ko se je bil Julianus Odpadnik uprl pravemu cesarju Konstantiju. Julianus je hotel poslati dve legiji, katerima ni po polnem zaupal, iz Srema v Galijo. Ali dospevši v Akvilejo odpovedó svojo pokorščino Julijanu in se vržejo na Konstantijevo stran. Jednakih mislij je bila tudi večina akvilejskih prebivalcev in tribun Nigrinus porabi ves svoj vpliv, da se je mesto očitno odreklo Julijanu. Dobro utrjena Akvileja se je pripravila hitro na obrambo proti vsakemu napadu ali obsedanju. Julianus pošlje sicer svojo vojsko pod zidove akvilejske, ali ta ni mogla nič opraviti ne z obetanjem, ne z žuganjem in še menj z burnimi naskoki. Treba se je bilo torej pripraviti za redno, dolgotrajno obsedanje.

Na reki Natisi, ki je tekla mimo Akvileje in oblivala mestno obzidje od vseh strani, zbrali so veliko število ladij in zvezali po tri in tri vkupe. Na tako združenih ladjah postavili so velikanske lesene stolpe, ki so bili tako visoki, da so presezali višino mestnega obzidja. S temi stolpi so mogli oblegalci priti prav blizu zidov in streljati od zgoraj doli na branitelje in še celó v mesto. Ali tudi nasproti takim sredstvom pokazali so Akvilejčani hrabrost in neustrašenost svojo ter so

junaško odbijali vse sovražnikove napade. Ta bi se bil moral brez uspeha umakniti, ko ne bi bil Julijanov vojskovodja oblegovanim verjetno dokazal, da je cesar Constantius že umrl in da je torej brezvpešno vse bojevanje za stranko njegovo. Tedaj pa so Akvilejčani odprli svoja vrata, izročili Nigrina in še nekatere druge načelnike Julijanu, kateri jih je dal kaznovati s smrtjo, vsem drugim pa je blagodušno prizanesel in nesporazumljenje je bilo poravnano. Še le sedaj, ko se mu je bila podala tudi Akvileja, smatral je Julijan utrjeno svoje cesarstvo.

(Dalje prihodnjič.)

Popotni spomini.

Spisala Lujiza Pesjakova.

Čula sem, da milost vzprejme
Duša ta iz božjih rok,
Ki jej gledati On daje
Stvarstva čudoviti krog.

Srečno in pomiloščeno
Imenujte mene zdaj:
Zrla sem čudés nebrojnih.
Gledala na zemlji — raj!

I.

Odkrivala je podoba
Vzorno-krasnih se jezér,
Kjer mi je okó ustavljal,
Očaróval blesk stotér.

Najlepše poletno jutro se je smijalo zemlji, ko sem s preljubo mi tovarišico se peljala za rana z vlakom od Milana v Como. Prijazno se je razprostirala pred nama plodovita lombardska ravnina s svojimi trsnimi brajdami, ki se vijó od murve do murve, s svojimi razsežnimi koruznimi póljji in s čvrstimi travniki, v katere so napeljani nebrojni vodotóči. Monza je bila prva znamenitejša postaja in od todi se je odpirala Brianza s neštetimi svojimi vilami, Brianza, pokrajina, katere konce poljubljata Adda in Saveso in ki se zožuje v poluotok, ločèè komsko jezero od leškega jezera (Lago di Lecco).

Naglo sta minili dve uri do Coma, ki se vzdiguje med zelenimi gorami na južno-zapadnem konci jezera. Bolje še nego li kedaj prevzelo me je bilo ono nepopisno veselje, ki ga občutim vselej, kadar se pravi: pojdi po svetu! Saj je veljalo — oj, radosti! — seznaniti se z dolgo zelenimi prirodnimi čudési. Stopivši v Comu iz železničnega vozá, hiteli sva nizdolu po hribci, kjer naji je takoj potisnil neki „condottore“ v svoj omnibus. Sédeva na zadnja prostorca, govorèč, da bi se pred

nama lahko igrala operetta: „Deset deklic in nijeden mož.“ Dospelši do luke, ukrcavale so se na parobrod „Unione“ različne mlade in stare deklice s svojimi kovčegi, košarami, psički, kletkami s ptiči i. t. d. Za našim omnibusom se je privražalo še mnogo družih vóz, skóraj so bili na „Unione“ „uniti“ ljudje vseh narodov in jaz sem presrečna sama v sebi vzkliknila: na konskem jezeru sem! Parni stroj je zabrlžnil in odriniti smo že imeli od brega, ko prikorači na palubo elegantna dvojica. Gospá jako mlada, živahna in cvetoče lepa, gospod ne star, ampak blede in suh, vedno molčèč in neprestano kašljaje. „Povero!“ sva si mislili, a „Poveretta!“ tudi, in morebiti še bolj ona. Toda utegnili nisva udajati se dolzemu premišljevanju in pomilovanju, kajti vse, kar sta priroda in umetelnost razstavljali pred najinimi očmi, bilo je tako omamljivo, da nama drugo ni bilo móči nego gledati in gledati.

Komsko jezero, kateremu je že Vergilij slavo pel, sluje za najlepše vseh jezer górenje Italije. Razvnetá sem pritrdila obči sodbi, ali pre-naglila sem se vender, kajti tekom najinega popotovanja sem zaradi te misli odpuščenja prosila nécega drugega, še mnogo mnogo lepšega jezera. A vrnimo se h komskem! Cisto zeleno mu zrcalo je obrob-ljeno blizu bregov z bogatimi nasélji, lepimi vilami, krasnimi vrta in vinógradi. Za njimi se širijo kostanjeve in orehove šume, ki se po svetlo-zelenih svojih drevesih živo odlikujejo od zamolke boje sosednih óljčnih gozdov. Goré družèč se goram in vzdigujoč se do znamenite višave dovršujejo prekrasno sliko. Pravijo, da popotovanje po komskem jezeru je podobno ónemu po Rénu, a da bregovi komski v lepóti še presežajo rénske. Dozdevalo se je to tudi dragi mi spremljevalki, ki je ravno tačas stanovala na bregovih sloveče nemške reke. Razgovarjaje se o tem, snel je hipno neki gospod, ki je sedel nama nasproti, slamniki raz glavo in uljudno naji pozdravljaóč je veselo vzkliknil: „Oj, dami govorita nemško; ali je drzno upati, da bi smel razveseljevati se njiu družbe?“ Tudi nama so bili tukaj po vseči znani glasovi in skóraj je bil gospod Emilij H. iz Erfurta — kakor sva čitali na poklonjeni vizitki — mlad, olikan in ljubezniv človek tretji v najini družini.

Gorjé! kako svetlo je bilo jezero, kako lepó vse okoli njega, in kako se je temnilo gori na obnebjí! Dospeli smo jedva do Tremezzine, ki jo nazivajo vrt Lombardije, ko so začele padati debele kaplje in sape vleči tako hladnó, da sva se s svojo prtljago in z gospodom iz Erfurta preselili v kajuto. Od Cadenabbije do Bellaggiija — eldorada komskega jezera — vozili smo se zatorej, žal! v zaprtem prostoru.

Ko je v Bellaggiiji parobrod priplúl do bregá, lil je dež, kar je mogel in navzlic pozornosti, s katero je skrbel za naji gospod Emilij H.,

seznanili sva se vendar z mokrim elementom. Na pristajališči velika zadrega: gneča ljudij, pregled popotnih listov, plôha, strele in grmenje. „Presto, presto Signori miei!“ kričali so condottori, vsak vabèč prišlece v svoj omnibus. In res je nastopilo vsestransko „presto,“ sililo je vsacega pod streho. A nama je vendar bilo še čakati, kajti v „grand hôtél de Bellaggio“ sva bili priporočeni po svojem znanci, holandskem konzulu v Milanu, gospodu St . . . , ki je jeden delničarjev krasne te stavbe. Nekako nepotrpežljivi sva že bili, toda zdajci se je nizdolu pripeljal velik voz in v velikanskih pismenih se je bralo na njegovih straneh „Grand Hôtél de Bellaggio“. Gospod Emilij H. je preskrbel, da sva midvé najprvi stopili v kočijo, za nama on in potem drugi, ali predno je bilo vse urejeno, potegnili sta konja in zadnja v voz stopajoča dva Angleža, katerima „il tempo rubato“ menda ni bilo navadno, ležala sta na tleh! Obče je bilo obžalovanje, a malo skritega smehá je menda vendar bilo tudi vmes. No, zgodilo se njima ni nič hudega in slovesno in počasi sta se še gospoda uvrstila med druge popotnike.

Evo le grand hôtél de Bellaggio, ki nam je odprl blesteče svoje prostore! Nikdar nisem videla take gostilne. Vilin dvor, resnično! Poslopje, stoječe na majhni višavi, ima pet prizidij, v vsem nad tri sto elegantnih soban. Pri tleh je dvorana do dvorane v zabavo gostom. V jedni vse prirejeno za godbo, druga vabi k čitanju, razpolagajoč knjige in novine v najrazličnejših jezicih, v tretji je biljard in igralne mize, v četrti so razstavljene podobe, stereoskopi i. t. d. Vsaka teh dvoran drži na verando, od koder se pride doli k jezeru po terásah, obrastenih z velikanskimi olejandri. Monsieur le directeur, ki je po vladarsko stal sredi tolpe strežajev pri uhodu, vzprejemal je najuljudneje svoje goste; nama se je posebno globoko priklonil, ko sem mu izročila pisemce „de part de monsieur le consul St . . .“. Mignil je elegantnemu strážniku, ki naji je po marmornatih, v sredi z lepimi preprogami obloženih stopnicah, védel v prvo nadstropje. Skôraj sva stanovali v najmičnejšem majhnem salonu, kjer je bilo od vrha do tal vse rôznato, belo in pozlačeno. Oj, in razgled na jezero! Huda ura je ravno ostavila eldorado Bellaggio in „dobro došli“ v njem nama izrekalo celó solnce, ki je pretrgalo oblake. Zamuditi nama ni bilo hipa, uživati divno lepôto slovečega kraja in zatorej sva hiteli spet doli, skozi dvorane na verando in po terásah mimo olejandrov k jezeru ter v čolnič. „Vila Melzi!“ ukazala sem veslárju.

Predsednik nekdanji republiki italijanski, grof Melzi, poznejši vojvoda lodiški, zidal je na bregovji jezerskem to čaro-krasno stanovanje sredi najlepšega vrta. Najprej sva ogledali graščino. Prava zakladnica je vsaka sobana. Zidovi polni umotvorov „al fresco“, reliefov in doprsij

iz rok Canove, Pandianija i. t. d. Tudi Michelangelo, iztesan po Canovi, stoji med njimi. Ali mi je povédati, da sem se ga ustrašila? Kako li je mogoče, da je takšen genij, takšen ljubljeneec Bogá bil — tako nezna-nega obraza? — Tudi levom Thorwaldsenovim sva se čudili, toda le površno, kajti vleklo naji je od mozajčnih tal graščine doli na dehteči vrt. Kako lepó je bilo tam, kako sva se radovali, da nama je bilo dano videti takšno krasoto! Ves svit južnega rastlinstva je sijal nama na-proti. Hodili sva med čudovitimi magniolijami, katerih snežno-bele čaše omamljive vonjave izdihajo, med visocimi cedrami, kitajskimi smrekami, velikanskimi aloejami in kamelijinimi drevesi, na katerih se je izgubilo perje pod cvetjem. Ponosni lavor in cvetoča mirta sta delala povsodi goščave. Prijazni graščinski vrtnik nama je podaril magniolijina cveta in dve lavorjevi vejici odlomila sem si sama, živo spominajoč se pri tem početji — Preširna in necega družega slovenskega pesnika. V mislih sem poklonila mrtvemu in živemu pevcu njima pristujoči pozdrav, ki sem si ga usvojila v navzočnosti Danteja in Beatrice! — — Dolgo nisem mogla odtrgati pogledov od rajsko-lepe te dvójice. Kako ljubo kaže Beatrica razvnetemu, za njo gredočemu pesniku pot proti nebesom! Plemenit je izraz obeh obličij, življenja polni sta njiju postavi. Stvaril ja je mojster Comolli. Prelepó je tudi kolosalno doprsje — delo Canove — kaže Josipino Bauharnais, njo, katero je ljubil in katere nikdar pozabil ni Napoleon Véliki.

„Un temporale s'avvicina nuovamente,“ svaril naji je vrtnik. Prestrašeni sva se predramili iz svoje vnetosti in videli, da se je res pod magniolijami, med tujinimi in cipresnimi goščavami jako mračilo in da je v vršičih ceder sumnivo šumelo. Nizdolu so zopet viseli oblaci, jezero gnalo z nova visoke valove. „Da capo“ za naji nastopilo je „presto“, ki se je izpremenilo skóraj v „prestissimo“; kajti začelo je grmeti in pol ure hoda sva še imeli do vilinega dvora. Nameravali sva peš iti nazaj in zatorej sva bili odpravili veslárja. Vedno je bilo bolj temno, vedno huje je lil dež. In glej! pri izhodnih vrtnih vratih, kakor angelj, toda ne s plamenečim mečem, ampak z velicim dežnikom je stal — gospod Emilij H. iz Erfurta! Naproti je nama bil prišel, zvedevši, da sva se podali v vilo Melzi in iskal naji že po vsem vrtu. Preskrbel si je bil magniolijo in tiho vzdihujé poklonil jo moji sprem-ljevalki. Kar se je dalo, hiteli smo proti Bellaggiu. Gospod Emilij H. je zagotavljal neprestano, kako se mu smiliva, kako žal mu je, da mu ni mogoče dati nama perotij, ki bi naji ponesle do rešilne luke!

Prisopihali smo napósled pod streho. Na suhem je bilo vrlo za-nimivo gledati razburjeno jezero in boj podečih se oblakov. Ali treba

je bilo misliti na toaletu. Ob $\frac{1}{2}$ 7. uri smo obedovali v sijajno lepi „salle à manger, couvert à 5 francs“. Jako fino kosilo: morske ribe, rénski losos, divjina, neapolitansko sadje, sladoléd i. t. d. Pri desertu so točili, komur je bilo ljubo, Marsalla in Lacrimae Christi.

(Dalje prihodnjič.)

Narodne stvari.

VI.

Národna pesen.

Zapisana v celjski okolici.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštale me bojo tičice,
Ki po luftu létajo.

Eno pukšo bodem kupô,
Vse te tičke bom postrelô,
De te ne bojo troštale
In moj'ga srca žalile.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštale me bojo ribice,
Ki po vodi plavajo.

Eno mrežo bom si kupô,
Vse re ribce bom polovu,
De ne bojo več troštale
In moj'ga srca žalile.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštala me bojo drevesa,
Ki po svetu rastejo.

'no sekiro si bom kupô,
Use drevje bom posekô,
De te ne bude več troštalo
In moj'ga srca žalilo.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštale me bojo rózice,
Ki po zemlji cvetejo.

Eno koso si bom kupô,
Vse te rož'ce bom pokosu,
De te ne bojo več troštale
In moj'ga srca žalile.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštale me bojo zvezdice,
Ki na nebu svetijo.

Prišli bojo tud' oblaki,
Vse te zvezde ti pokrili,
De te ne bojo več troštale
In moj'ga srca žalile.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštala me bo zemljica,
Ker še bom po njej hodila.

V zemljo jamo bodem skopô,
Notar bodem te pokopô,
De te ne bo več troštala
In moj'ga srca žalila.

Kdo bo dekle tebe troštav,
Ko te bodem jez zapustov? —
Troštala me bo Marija
S svojim sinam Jezusam.

VII.

Pripovedka od fanta, ki je z mačkami oral. *)

Jedenkrat je bil oče, ki je imel tri sine. Ko so nekoliko odrastli, dal jih je v šolo. Najmlajši pa ni hotel hoditi v šolo in je rekel onima dvema: „Vidva, ki sta neumna, le hodita v šolo, jaz bom pa doma za pečjo z mačkami oral, pa mi bo zmerom dobro.“ Naredil si je fleten plug in jarem, upregel je mačke in oral po pēči. Onadva sta se mu pa smijala in v šolo hodila ter se prav dobro učila.

Pri tej hiši so imeli travnik, da, kadar so po dnevi mrvo v kupe spravili, po noči je je pa zmanjkalo. Jedenkrat je oče rekel najstarejšemu sinu, da more iti po noči mrvo stražit. Ti trije fantje so pa imeli mačeho. Je pa temu, ki je šel stražit, napravila v torbo namestu kruha gnile klade, namestu vina vode. Je pa nesel s seboj, ker ni porajtal. Ko pride na travnik, misli malo jesti in piti, pa najde namesto kruha gnilo klado, namestu vina vode, in trešči tjà in gre domov léč na parno. Zjutraj vstane, gré v hišo in oče ga vpraša: „Kako si stražil!“ Pravi: „Le mačeha naj gré stražit; kakor mi je jesti dala, tako sem pa stražil.“ — Drugi večer je oče rekel srednjemu sinu travnik stražit; mačeha mu je pa spet tako napravila, kakor ónemu: namestu kruha gnilo klado, namestu vina pa vode. On tudi ni nič doma pogledal, pride na travnik, misli malo jesti in piti, pa najde gnilo klado namestu kruha, vodo namestu vina, trešči tjà in gré domov léč na parno. Zjutraj ga pride oče vprašat: „Kako si kaj stražil?“ Pravi: „Naj le mačeha straži; kakor mi je dala jesti in piti, tako sem pa stražil.“

Tretji večer pa reče oče najmlajšemu sinu iti na travnik stražit mrvo. Mačeha mu napravi v torbo gnilo klado namestu kruha, vode namestu vina; on je bil pa bolj prebrisan, je pa doma pogledal, kaj mu je v torbo dala mačeha, in ko najde gnilo klado namestu kruha, vodo namestu vina, trešči to v babo in reče: „Pojdi ti sama mrvo na travnik stražit, da boš jedla namestu kruha gnilo klado, vodo pa namestu vina pila.“ Potlej mu je pa napravila v torbo kruha, mesá in vina. On je svoje mačke v drugo torbo pobral in je šel na travnik mrvo stražit. Ko pride na travnik, léže na suho kopico mrve. Kmalu pride mesengast konj in reče fantu: „Ali smem malo jesti tukaj mrvo?“ Fant odgovori: „Le jej jo, saj je je dosti!“ Pravi konj: „Moraš iti s tega kupa, drugače ne smem jesti.“ — „No, če je tako, bom pa šel na drug kup,“ reče

*) Prim. rusko pripovedko „Ivan Durak“, katero je v 4. in 5. št. letošnjega „Vrtca“ priobčil prof. Fr. Hubad. Ured.

fant. Ko se je konj najedel, rekel je: „Kaj ti bom dal zato, ker sem se najedel? Druzega ti nimam dati, kakor to mesengasto uzdo.“ Fant jo je vzel in shranil. — Čez nekaj časa je pa prišel drug srebern konj in je rekel fantu: „Ali smem jesti tukaj malo mrve?“ Fant mu je rekel, naj le jé, kolikor hoče. Konj mu je rekel: „Moraš iti s tega kupa, drugače ne smem jesti.“ — „No, če je tako,“ reče fant, „bom pa šel na drug kup léč.“ Ko se je najedel, je pa rekel konj: „Druzega ti nimam dati za plačilo, kakor to-le sreberno uzdo, pa jo dobro hrani.“ Fant je vzel uzdo in jo hranil. — Čez nekaj delj časa pa pride čisto zlat konj in reče fantu: „Ali smem tukaj mrvo jesti?“ In fant mu reče: „Le jej jo, kolikor hočeš! Saj je imamo dosti.“ Konj je rekel: „Drugače je ne smem jesti, če grés s tega kupa.“ Fant je rekel: „Saj grém lahko!“ Je pa šel na tretji kup léč. Ko se je najedel konj, rekel mu je: „Druzega ti nimam dati, kakor to zlato uzdo; kadar ti bo šlo trdo, spomni se mene in mojih bratov. Fant je vzel zlato uzdo, konj mu je pa izginil izpred očij. — Drugi dan pa, ko pride v hišo, vpraša ga oče précej: „Káj si káj na travniku?“ Fant pravi: „Nič druzega, kakor trije konji so prišli jest mrvo.“

Čez nekaj časa je bilo pa tam blizu kraljestvo dano na stavo, da, kdor bi z druzega nadstropja jezdoleteč ujel prstan, ki se mu bo spustil skozi okno, tisti bi dobil kraljestvo in kraljičino. Ko starejša dva fanta zvesta, začela sta tudi očeta prositi, naj bi vsakemu kupil konja: „Bova tudi midva poskusila svojo srečo.“ Res je oče kupil vsakemu konja, mlajši je pa na péči z mačkami oral in se jima je smijal in rekel: „Kako sta vidva neumna, če sta ravno v šolo hodila, ko grésta tjà na stavo!“ Ko onadva odideta, pobere ta svoje mačke, vzame mesengasto uzdo, gré tjà na tisti travnik, jo potrese, in pride tisti mesengasti konj in prinese za princa obleko ali opravo. Fant sleče navadno obleko in obleče obleko prinčevsko, katero mu je prinesel mesengasti konj. Obleka je bila vsa z mesingom vézena. Fant séde na konja in jezdi proti tisti graščini. Ko ga zagledajo, pozdravljajo ga kar od daleč in vsi hoté, da bi bil najprej poskusil stavo. Pa je rekel: „Le drugi naj prej stavo poskusijo, ki so že delj časa tukaj; jaz sem pa nazadnje prišel, bom pa tudi nazadnje igral.“ Kraljičina ga je tudi od daleč videla in si je mislila: „Ko bi ta dobil stavo, potlej bi bila srečna.“ Vsi so stavo poskusili, pa nobeden ni ujel prstana. Prišla je vrsta na tega, ki je imel mesengastega konja; zaletí se okoli graščine in ko pride pod tisto okno, ko je prstan doli letel, kar seže z roko, pa je imel prstan na prstu. Radi bi bili govorili ž njim, pa je kar zletel in izginil in šel tjà na tisti travnik; ročno sleče mesengasto obleko in obleče navadno, pobere tiste mačke, gré ročno domóv za peč

z mačkami orat. Ko ona dva prideta domov, vpraša ju précej, kateri je stavo dobil. Rekla sta: „Neki tak hudič je prišel, ves je bil v mesengastem oblačilu, on je dobil prstan.“ Nobeden ni vedel, kdo je bil. Rekel je: „Saj sem vama prej pravil, da sta neumna, če gresta. Jaz doma z mačkami za pečo orjem, pa mi je zmerom dobro.“

Ko ni vedel kralj, kdo je dobil kraljestvo in kraljičino, razglasil je še jedenkrat, da, kdor bo pri graščini z najvišjega okna zlato jabolko dobil na konji jezdeč, njegovo bo kraljestvo in kraljičina. Ko ta dva zvesta, spet očeta prosita, naj bi smela iti srečo poskusit; morebiti da dobi kateri zlato jabolko. Oni pa, ki je na péči z mačkami oral, smijal se jima je in rekel: „Kako sta neumna; saj ne bosta ničesa dobila! Jaz bom pa doma z mačkami oral, pa mi bo zmerom dobro.“ Ko ónadva odideta, pobere ta svoje mačke v torbo, vzame sreberno uzdo in gré na tisti travnik, potrese uzdo, pa pride tisti sreberni konj in prinese za princa obleke. Bila je vsa z zlatom vézena. On zajezdi konja in zdirja proti graščini. Od daleč ga že zagledajo in mu pozdrave dajejo. Vsi so hoteli, da bi on prvi poskusil srečo, pa je rekel: „Le drugi naj prej poskusijo, ki so delj časa že tukaj, potlej bom pa jaz.“ Vsi so poskusili, nobeden ni dobil jabolka. Sedaj poskusi ta, pa je je prvokrat dobil. Nato ročno zletí, da niso vedeli kam, na tisti travnik, sleče prinčevsko obleko in obleče navadno, pobere v torbo svoje mačke in ročno gré domov za peč z mačkami orat. Onadva prideta domov, bila sta pa žalostna; ta jima pa reče: „Saj sem vama prej povedal, da sta neumna, ko hodita. Jaz pa doma na péči z mačkami orjem, pa mi je zmerom dobro.“

Kralj spet ni vedel, kdo je dobil kraljestvo, kdo je dobil prstan in jabolko; zopet je dal razglas, da, kdor bi imel takega konja, da bi na vrh graščine šel po stopnicah, na vrhu graščine bo pa lep venec, in ko gori pride, bo venec dobil, pa bo mogel s slémena jezdeč na tla skočiti: on bo dobil kraljestvo in kraljičino. Spet to zvesta ónadva brata in prosita očeta, naj bi jima kupil prav živa konja. Res jima ja oče kupi, ta se jima pa smeje: „Kako sta neumna; jaz pa doma na péči z mačkami orjem, mi je pa zmerom dobro.“ Po tem sta onadva odšla, ta pa je pobral svoje mačke in je vzel tisto zlato uzdo in je šel na tisti travnik, potrese uzdo, in pride zlati konj in prinese za princa prinčevske obleke. On sleče navadno obleko in obleče prinčevsko ter zajezdi zlatega konja proti graščini. Kralj razglasi, če pride navadni princ, naj se rani, da ga bomo potlej poznali. Ko ga zagledajo, začeli so ga pozdravljati. Kraljičina je mislila: „Ko bi dobil venec tá-le, ki je tako zál, kakor solnce.“ Vsi so hoteli, naj bi prvi poskusil,

pa ni hotel, rekel je: „Le drugi naj prej, ki so prej prišli, jaz sem najzadnji.“ Vsi so poskusili, pa nobeden ni mogel gori. Napósled pa ta poskusi; bil je pa tako ročno gori, kakor bi mignil, in v trenutku je bil zopet na tleh, kakor blisk. Nikdo ga ni mogel raniti. Kraljičina je bila pa močno žalostna, ko ni vedela, kdo je bil. — Ko pride na travnik, ročno sleče prinčevsko obleko in obleče navadno, konju sname uzdo, mačke pobere in gré naglo domóv za peč z mačkami orat. Ko ona dva prideta domóv, bila sta žalostna; ta jih vpraša: „Kako je bilo, ali sta kaj dobila?“ Pa rečeta: „Takšen hudič je prišel, čisto je bil zlat. Ta je dobil venec, pa nobeden ni vedel, kam je izginil.“ Brat jima reče: „Saj sem povedal, da sta neumna, ko hodita tjà. Jaz pa doma za pečjo z mačkami orjem in mi je zmerom dobro.“

Sedaj je jedenkrat prstan, jabolko in venec pregledoval na pèči. Ko je oče prišel v hišo, je pa videl, da ima njegov najmlajši sin tiste reči, ki so bile dane v stavo. Oče je précej šel kralju povedat, da ima njegov najmlajši sin prstan, zlato jabolko in venec. Kralj mu je rekel, naj pride k njemu. Oče gré domóv, fantu pové, naj gré h kralju, fant pa reče: „Le pojdite kralju povedat: Kakor je njemu daleč od mene, tako je meni do njega.“ Oče gré kralju povedat, kaj je rekel sin. Ko mu pové sinov odgovor, zavzame se kralj in reče najlepšo kočijo napreči in s seboj vzame lepo prinčevsko obleko; ko pride do tiste hiše, bil je fant za pečjo in je z mačkami oral. Kralj vpraša očeta, kje je tisti fant, ki ima prstan, jabolko in venec. Oče pokaže za peč, in kralj reče: „Tako, ti imaš?“ Fant pravi: „Mislim, da imam!“ — in je pokazal tisti zlati prstan, zlato jabolko in zlati venec. Potlej ga je pa kralj oblekel v lepo prinčevsko obleko, katero je prinesel s seboj, in potlej mu je rekel: „Sedaj pojdeš pa z menoj!“ Fant je rekel: „Že grém, toda drugače ne, da vzamem mačke s seboj. Máček ne pustim, dokler bom na svetu.“ Kralj mu reče, naj jih vzame. Pa je pobral mačke v torbo in vzel s seboj. Ko pridejo do graščine, pelje ga kralj gori. Kraljičina je bila pa prežalostna, ko je dobila tega buteljna. Fant je rekel: „Tukaj imate kar špičaste pèči; kako bom pa na pèči z mačkami oral?“ Naglo so mu morali plano peč pozidati, da je potlej z mačkami po njej oral. Drugi so se mu pa smijali in ga imeli za norca.

Sosedni kralji so bili pa jezni nánj zato, ker je dobil kraljestvo in kraljičino, in so mu povedali, da bi se šel vojskovat. Toda rekel je: „Jaz že nikamer ne grém, bom doma za pečjo z mačkami oral in mi bo zmerom dobro.“ Sedaj je starejši kralj moral iti na vojsko; prav slabo mu je šlo, tako slabo, da je izgubil že dve deželi. Pisal je domóv kraljičini, kako mu slabo gré, naj mu mladi kralj pride

pomagat. Ko je kraljičina mlademu kralju na peč nosila jest, rekla mu je: „Tukaj se ti s temi mačkami pečaš, očetu pa gré tako slabo, da so že dve deželi izgubili.“ Fant pravi: „Sedaj sem že jezen, tri dni mi ni treba jest nositi, zaklenil se bom v sobo.“ On vrata zatakne od znotraj, vzame tisto mesengasto uzdo, gré skozi okno doli in potlej na tisti travnik, potrese uzdo, pride mesengasti konj, prinese za princa opravo, kar je bilo treba, osedla se dobro in séde nánj in zdirjata kakor blisk. Prideta do vojske in začneta se s sovražnikom vojskovati. Tako jih je sekal, da je najedenkrat obe deželi dobil nazaj in še drugi dve pribojeval. Potlej gré na tisti travnik, sleče se in gré domóv za peč z mačkami orat. Ko odpre vrata, pride mu ročno kraljičina pravit, kako gré očetu dobro na vojski. „Ti se pa s temi mačkami tukaj pečaš. Oče so že izgubljeni dve deželi nazaj dobili in še dve drugi pridobili.“ On se je pa na tihem smijal. Sedaj je bil nekaj časa mir, pa kmalu so se zbrali drugi kralji in so temu kralju napovedali vojsko. Kralj sam je moral iti na vojsko; prav slabo mu je šlo, da je že tri dežele izgubil. Pisal je kraljičini domóv, kako mu gré slabo, da je že tri dežele izgubil. Ko jedenkrat nese kraljičina mlademu kralju za peč jest, reče mu: „Glej, ti si kar doma s temi mačkami igraš, očetu pa gré na vojski tako slabo, da so že tri dežele izgubili.“ Pravi: „Sem že jezen, imam že dosti, ni mi treba štiri dni nič jest prinesiti.“ Od znotraj zatakne vrata, vzame tisto sreberno uzdo, skoči skozi okno in gré na tisti travnik, potrese uzdo, pride tisti sreberni konj in prinese, kar je bilo za princa treba obleke. Sleče svojo navadno obleko, obleče prinčevsko, osedla konja in ga zajezdi. Tako ročno sta bila na vojski, kakor blisk, in se je začel s sovražnikom vojskovati, da je kmalu tiste tri dežele dobil nazaj in še tri druge pribojeval. Potlej je kar ročno z bojišča izginil, tako, da niso nič vedeli, kdaj. Ko pride spet na travnik, sleče se in ročno gré domóv za peč z mačkami orat. Ko odpahne vrata, naglo mu prinese kraljičina jest in je bila prav vesela in mu je rekla: „O, kako gré našemu očetu dobro! So že izgubljene tri dežele dobili nazaj, in še tri druge privojskovali.“ Fant se je pa na tihem smijal.

Potem je bil nekaj časa mir, pa spet so kralji novemu kralju napovedali vojsko; kajti vsak nov kralj si mora krono zaslužiti z vojsko, tako si jo mora tudi ta. Zbrali so se vsi sosedni kralji in so šli z vojsko nánj. Spet se je stari mogel iti vojskovat; z mladim ni bilo nič, kar na peči je z mačkami oral. Hudo se je bojeval, prav slabo mu je šlo, štiri dežele je že izgubil. Prišla je kraljičina k fantu, ki je na peči z mačkami oral, in mu je dejala: „Glej, ti se kar doma s temi mačkami pečaš, očetu gré pa tako slabo na vojski, da so že štiri de-

žele izgubili! A fant pravi: „Zdaj sem spet jezen náte, ni mi treba pet dnij prinesti jest.“ Od znotraj zatakne vrata, vzame zlato uzdo, skoči doli skozi okno in gré na tist travnik, potrese zlato uzdo, pride tisti zlati konj in prinese za kralja zlato obleko, orožja in kar je bilo za kralja potreba. Konja osedla in ga zajezdi; najedenkrat kakor blisk sta bila na vojski. Ko prideta do sovražnika, sta se tako hudo ž njim bojevala, da sta najedenkrat tiste izgubljene štiri dežele nazaj pridobila in še druge štiri pribojevala. Spet jim je hotel kar na tihem pobegniti z bojišča, pa stari kralj je rekel: „Moramo ga dobiti, kdo je; če ne, skusimo ga raniti.“ Vojaki naredijo kolobár, da bi ga bili zajeli v sredo, on jim je pa z roko mahal, naj bi mu prostor naredili, toda mu ga niso. Požene konja, da bi skočil čez kolobár, ali tedaj ga jeden vojakov udari z mečem po nogi, da ga je ranil. Stari kralj ročno priskoči in potegne z vratú robec, da princu obežejo rano, princ pa naglo konja zajezdi in izgineta vojakom in kralju izpred očíj. Gré na tisti travnik, sleče prinčevsko obleko in obleče navadno, pobere v torbo mačke svoje in gré domóv za peč z mačkami orat. Ko je vojska minila, pridejo vsi kralji in večji gospodje na kosilo k temu kralju, da so mu voščili srečo in blagoslov. Brili so tudi vse sorte burke in jeden reče proti kralju: „Kje imate pa mladega kralja?“ Stari je dejal: „Pustimo ga, naj z mačkami orje!“ Vsi so začeli: „Naj k nam pride, da bo tukaj z mačkami oral, da se mu bomo smijali.“ Gré starejši kralj pónj, toda ni šel rad; komaj ga je spravil. Pripelje svoje mačke v sobo, kjer so bili kralji in večji gospodje, in jeden ga vpraša: „Ali je kaj huda ta žival?“ Pravi: „Huda!“ Potem jedno malo za rep stisne, pa je tako zamijavčala, da so se vsi zgenili. Potlej je začel orati ž njimi, se mu je pa jedna hlačnica gori zavila, in videli so kralji nogo obezano, ga je pa vprašal starejši kralj: „Kaj si naredil na nogi?“ Oni odgovori: „Ta žival me je ugriznila.“ Kralj je pa poznal svoj robec, in drugi, da so ga na vojski ranili, potlej so ga na mizo posadili in spoznali za kralja. Sedaj jim je tudi povedal, kako se mu je godilo, da je dobil mesengastega, srebernega in zlatega konja. Vzel je svoje uzde in je šel na dvorišče, tukaj so ga že čakali vsi trije konji in so mu rekli: „Sedaj nam moreš vsem glave posekati!“ On jim je pa dejal: „Kako vam bom glave sekal, ko ste mi storili toliko dobrega?“ Konji so dejali: „Če nam ti glav ne posekaš, bomo pa mi tebe umorili.“ Potlej je vsakemu glavo odsekal in so se izprevrgli v tri kralje in so mu rekli: „Sedaj si nas rešil.“ Potem so šli, da ni vedel kam. Fant pa je ostal v graščini in je tukaj kraljeval do smrti.

V Motniku zapisal

Gašpar Križnik.

Č e m ú ?

Čemú zaničljivo me gledate vi,
 Čěš: „srce mu je omrzelo?“ —
 Res, v prsih se vmínila meni je krí,
 Srcé mi ledéno je, ne koperní; —
 Za čem pa naj bi kopernéno?

Za slavo? — Brez slave se lahko živi;
 Za zlatom? — Zlatá me ni bríga;
 Saj slava, saj zlat ti le dela skrbí,
 Da ti ne izgíne, da se ne stopí . . .
 Srcá — ne oveselí ga.

Dekleta ljubiti, po volji mi ní,
 Ljubezen rojéva trpljenje.
 V trpljenje pa nismo ustváreni mi;
 Le človek, ki išče trpljenja, trpí . . .
 Trpljenje ne bo mi življenje!

Čemú zaničujete torej me vi,
 Čěš: „srce mu je omrzelo?“ —
 Res, v prsih se vmínila meni je krí,
 Srcé mi ledéno je, ne koperní; —
 Za čem pa naj bi kopernéno?

F. G. P.

S n é g.

Oh, mėti, beli snég, le mėti,
 v Goró, dolíno v sèn zavíj!
 Da v vígredi se tem čílejša
 Cvetóča péstro prebudi.

Zamėti moje tudi srce,
 Zamėti prazne mi željé,
 Zamėti nade mi slepilne,
 Da v nóvo spet se ne vzbudé!

F. G. P.

T u j k i.

Ko sem med tujci tujec sam sedél,
 Le ti ljubó si mi prišla napróti;
 Srcé slovó mi dalo je praznóti,
 Ko nisem več med tujci sam sedél.
 Za tó naj, krasna deva, hvala bó ti,
 Saj nihče drug, ko ti me ni umél:
 Le ti ljubó si mi prišla napróti,
 Ko sem med tujci tujec sam sedél.

F. G. P.

Vinska modrost.

Posnetke priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

8. Vino je učeno. Človeka domisli kdaj takih rečij, o katerih mu se treznemu niti ne sanja. Pri bokalu znajo Slovenci hrvatsko, nemško, talijansko, pretresajo duhovito skrivnostne besede sv. pisma, ugibljuje težke matematične probleme. Tudi Noetu se je um čudno razjasnil in izbistril o prvem pridelku iz vinógrada. Premišljuje pota in načine, kako bi si olajšal in polepšal truda polno življenje svoje, izumel je črke in pisanje, ki je bilo do takrat ljudem povsem neznano. Vesel in oduševljen je hotel novo umetnost poskusiti in zapisati stavek: Meni se danes prav dobro godi. Mesto papirja je rabil cesto, mesto črnila cestni prah, mesto peresa svoje noge. Šel je naravnost štiri korake naprej, potem dva nekoliko v stran, nazaj pa zopet dva nekoliko na desno naprej, in slednjič štiri naravnost nazaj. Tako je narisal popolnem pravilno prvo črko svojega stavka, véliki **M**. Po nesreči pa je nastopil takrat zánj tisti usodni trenutek, da se je moral zrušiti. Leže na tleh ni mogel se ve da nič več pisati, tudi je kmalu potem zaspal in zasmrčal. Ko se je zopet iztreznil, izginile so mu črke iz glave, kakor bi jih nikoli ne bi poznal. Ali njegovo slavno izumenje ni ostalo brez sledu in spomina. Véliki **M** pišejo pijanci prav pridno po cestah še dan denašnji. Ta črka je torej med vsemi najstarejša in jedina, o kateri se ve čisto za gotovo, kdo jo je prvi izumel in zapisal.

9. Kdaj in kako se je upijanil prvokrat človek, smo slišali. Zdaj moram še opisati, s kakim nasledkom so zaželele vina naše domače živali: pes, krava in konj.

Čuvaj se je v krčmi prav dobro gostil. Dobil je kruha, kostij in mesá, da mu je ostajalo. Jako čudno pa se mu je zdelo, zakaj mu gospodar, ki ga je tako rad imel, ni ponudil nikoli vina. Videl je vsak dan, kako v slast je pijó ljudje, pa je sodil po pravici, da ta pijača ne more biti ogabna. Česar mu niso privoščili domačini, poiskal si je sam. Šel je v odprto klet in jel srkati iz sklede, ki je stala pod pipo. Fi! vino je bilo kislo in zoperno, da ga je streslo. Dejal je: Prvi pot nisem dobro pogodil, ali kar so pustili pivci v kupicah, bo gotovo kaj boljšega. Če je dišalo ljudem, ne bo smrdelo niti psu. Pokusil je zaporedoma ostanek za ostanekom, ali našel je v vseh kupicah tako kislico, kakor je bila v skledi. Čuvaj se zamisli in velí: V tej pijači mora biti

neka skrivnost. Sladka je gotovo, ker bi je drugače ljudje ne pili in ne hvalili. Vidi se, da je jaz ne znam prav srkati. Treba mi paziti, da nmetnost zasledim. Jel je bistro gledati, kaj pivci delajo, in jih pridno posnemati. Pili so ga rajši popoldné nego dopoldné. Pokusil ga je tudi on popoldné: sladkosti ni našel v njem nobene. Največ jih je prihajalo v krčmo v nedeljo in druge praznike ali pa, kadar je bil v obližji kak semenj ali cerkven shod. Take dni ga je srknil vselej tudi Čuvaj ali mu se ni hotelo nič zboljšati. Kakor gostje je sedel večkrat za mizo pa si nataknil na uho gospodarjevo kapo, v gobec dejal kósec smodke, tolkel s šapo po mizi, raztezal se po klopi, naslanjal se na to in drugo stran ali vse te in še mnogo druge človeške navade mu niso pomogle nič, čisto nič: vino je ostalo kislo in zoperno. Zapazil je, da ga pijó najbolj z veseljem, kadar jih je veliko društvo in se hrupno pomenkujejo, zmerjajo in prepevajo. Tudi on je povabil vse svoje tovariše iz obližja, pa jih posadil za mizo in začel ž njimi na vse grlo lajati in zavijati, ali vino gnusilo se je vsej družini, soglasno je izrekla sodbo, da taka čobodra ni za pse. Čuvaj je hotel še jedenkrat poskusiti. Kadar so prišli pit fantje s svojimi dekleti, podirali so je tako hlastno, da jim je moral krčmar neprenehoma po drugo hoditi in bili so vsi tako srečni in veseli, da bi bili najrajši ves dan in vso noč tako skupaj ostali. Ni mogoče, da bi jih ugrel in oduševil kak cvíček. Čuvaj je bil uverjen, da dobi vino slast, ako se pije z ljubico. Šel je po sosedovo Kódrico, milico svojo, pa sédel ž njo za mizo in jej začel nazdravljati. Zaman! Tudi ta poskušnja mu je izpodletela; niti pri Kódrici ni bilo vino ne za sled boljše nego druge krati. Dejal je: Ljudem se je zmešalo, da jim ljubi taka zélnica. Povzdignil je visoko sprednjo desno šapo in se svečano zaklel, da ne bo vina nikoli več pokusil in ga niti pogledal. Ali zgodovina nam je ohranila resnično poročilo, da Čuvaj ni ostal zvest prisegi svoji. Še tisti teden ga je zaželel in šel srkat pod pipo. Pokušaje ga, privadil mu se je bil, da ni mogel več prebiti brez njega. Vsak mesec ga je več popil, zdelo mu se je čim dalje boljše in slajše in predno je preteklo leto, čudil in smijal se je sam sebi, da je imenoval to žlahtno pijačo kislico in zélnico. Modri možje trdijo, da se ga nauči tudi človek pokušaje in polagoma piti, dokler postane s Čuvajem vred pijanec in izgubljenec.

10. Sivka je zagodrnjala na gospodinjo: Jaz ti dajem vsak dan pet majólik mleka, ti pa si tako nehvaležna, da mi nikoli ne prineseš druge pijače nego prazno vodo. Vina, ki ga sama tako rada čivkaš, zdi se ti škoda. Žena se zasmije: Kdo pa je vedel, da hodi tudi tebi na misel. Da ne boš huda, grém ti précej pónj, Bog ti je blagoslovi!

Natočila jej ga je polno skledico in postavila v jasli. Krava pa se zadere: Če ga nisem več vredna, odnesi še ta požirek! Vodo dobivam v keblu, tudi vina mi daj poln kebel ali pa nič. Gospodinja je zmajala z glavo, ali da ne bi Sivke razžalila, izpolni jej voljo. Krava se nagne in izprazni kebel. Nasledki so se kmalu pokazali. Jela je strašno brcati, rogoviliti in blazneti. Odtrgala se je od jasel in divjala na plan. Tamo je pobodla vsako živo in mrtvo stvar, potem pa se zvrnila v znak, pomolila jezik iz gobca in vse štiri noge od sebe in začela izbulivši zakrvavljene oči na vso moč grdo mukati, ruliti, tuliti in rigati. Ljudje in živali so pljuvali nánjo, gledaje tako nakazno grdobo. Takrat se je porodil pregovor: „Pijan kakor krava“. Ali vsi ljudje niso imeli pravice, rogati se Sivki. Ona se je osramotila samó jedenkrat, pozneje ni vina nikoli več žaželela in prosila. O pijanci pa so trdili z dobrim razlogom modrijani vseh vekov in narodov: da se takrat izpreobrne, kadar se v jamo zvrne.

11. Vranec je bil razumen in iskren konj, ljubimec svojega gospodarja, ki mu je usipal rad najlepšega ovsca, kolikor ga je pozobati mogel. Na hrano se ni nikdar nič potožil, domislil pa se je, da dobiva premalo vina. Kadar je ostal doma, moral se je zadovoljiti s samo vodo. Na dolzem potu ali ob težkem delu mu je prinesel gospodar kdaj tudi merico vina, da si je komaj grlo zmočil. Vranca je to jezilo, začel mu je očitati skopost in nehvaležnost. Dejal je: Ljudje so tako veseli, kadar se ga nasrkajo! Tudi jaz bi bil rad vsaj jedenkrat v svojem življenju po polnem srečen. Prinesi mi ga tóliko, da ga bom dosti imel, saj te ne bom nikoli več nadlegoval. Gospodar, dober mož, veli: Ker mi služiš zmerom zvesto in po volji, bilo bi záme prav grdo, da ti te male prošnje ne uslišim. Prinesel je polno vedro in je postavil prédenj. Vranec je hlastno požre in se upijani. Kakor drugim pijancem, zmešalo se je tudi njemu. Zarezgetal je veselo: Zdaj vidim, da me imaš res rad, ali še veliko bolj očitno bi mi dokazal svojo ljubezen, da me v zameš k sebi na voz. Krasno bi bilo videti dva taka korenjaka, kakor sva midva, jednega poleg drugega. Pa tudi to bi mi neizrečeno dobro délo, da bi zavidali vsi tovariši moji sreči in slavi. Gospodar je ljubil šale in mu izpolnil tudi to željo. Z njegovo pomočjo se je skobacal k njemu na voz in dva čila in močna Belca sta zadrdrala ž njima na sprehod. Kmalu so ja začeli srečavati razni konji iz vasi, ki so peljali pôljske pridelke domóv. Vsi so se zgrozili, zagledavši Vranca na vozu in se jeli rogati: Fej te bodi, kaka gnusna crkovina! Velik bahač je bil mlinarjev Vranec. Gospodar ga je krmil bolje nego sebe, zdaj ga pa vleče na pogreb h konjedercu! Te besede

niso Vranca nič razžalile, še veselil se jih je in se režal zadovoljno: Znanci zabavljajo, ker so mi nevoščljivi. Voz dojde tudi Mesarjev Šarec njegov najboljši prijatelj. Tudi on si je mislil, da pelje gospodar crkne-nega Vranca h konjedercu in je začel bridko jokati in žalovati. Vranec se zagrohota in veli: Prismoda! le poglej da sem živ. Z gospodarjem se vozim za to, da pokažem sosednim kljusam, kako me ljubi in časti in da sem več vreden, nego vse one skupaj s tabo vred. Modri Šarec globoko vzdihne: Bog se usmili, da sem moral čakati tako sramoto. Do zdaj so nas imeli ljudje za najbolj bistrourne živali na svetu. Dostikrat sem slišal, da smo pametnejši od marsikaterega človeka. Odsle pa vem, da jim bomo rabili za sramoten pregovor. Kadar bodo hoteli očitati komu kako prav veliko budalost in nezmislčnost, porekó brez dvojbe: Poglejte ga no, ta brglez je neumen kakor konj. — Prerokovanje prebrisanega Šarca se je izpolnilo.

(Dalje prihodnjič.)

Gospod Janez.

Novela. Spisal Janko Kersnik.

II.

Pet dnij je bilo že minilo, odkar je župnikov gost bival v farovži. S prvega je bilo skoraj videti, da ne ostane dolgo — župnikova sestra je tako prerokovala, kajti dozdevalo se jej je, da se Peter dolgočasi — toda dan za dnevom je bilo bolje, in napósled je Urša ob priliki šepnila gospodu Janezu, da je Petru morda vender le po vseči tukaj v Grmu.

Le-tá se je zadovoljno nasmehnil.

Prav istega dne pa je po večerji obrnil se Peter do prijatelja ter dejal obžalujé: „Čas poteka, ljubi moj; dva, tri dni morda še, potem pa moram zopet od tod.“

„Kaj boš hodil? Dopust ti mine v treh tednih, torej čemu in po kaj drugam? Se ve da, dolgočasiš se tu!“

„Kaj še, Janez! O tem ni govora; da bi mi bilo moči le vedno tako mirno živeti, kakor tu pri Tebi!“

„Ah, le počakaj! Ko si boš uredil svoje stanovanje in svojo pisarno na Križi, ko boš oblasten gospod sodnik — kako mirno Ti bodo

tekle ure; še mari ti ne bode, da bi me zopet obiskal, če ne bom siloma privel Te semkaj.“

Župnik se je smijal in pripravljaval desko in kamence za šah, s katerim sta se sleherni večer zabavala.

„Ko bi Ti vedel, kako pusto in prazno je naše življenje, kako suho naše delovanje!“

„In oženil se boš morda vender!“ šali se Janez ter se nasmehne.

Ko bi se bil v tem ozrl v svojega gosta, videl bi bil, kakov mračen, temen oblak mu je legel na čelo. Toda župnik je govoril to brez vsacega namena, in zato tudi ni bil pozoren.

„Prepozno, prepozno!“ dejal je Peter s posiljenim smehom.

„Čudno, da še nisi mislil na to,“ oglašil se zopet Janez.

„A še bolj čudno, da me Ti spominaš tega,“ smeje se sedaj bolj na lahko oni.

„Zakaj? Jaz sem že davno mislil, da Te bom poročal — in sedaj bi bila prav prilika, ko sem tako blizu.“

„Ne šali se, ljubi moj! Tudi meni velja, kakor Tebi: coelebs manebis —“

„Bodemo videli!“ deje župnik in prične igro.

A Peter je sedel zamišljen v stolu in zrl pred se.

„Kako sodiš Ti o — ljubezni?“ vprašal je zdajci ter malo ponehal, predno je izgovoril zadnjo besedo.

Janeza je vprašanje nekoliko osupnilo, naslonil se je polagoma nazaj ob steno; a bistro oko svoje je uprl v prijatelja.

„O — ljubezni? Jaz Te ne umejem; kako misliš to?“

„Kaj je ljubezen?“

„Smešno vprašanje! Da bi Ti jo filozofično tolmačil — —“

„Ne, ne! Jaz ne maram nič Tvoje morale, nič svetopisemskih razlaganj — povej mi, kako Ti sodiš ta čut po — svoje, iz svojega prepričanja, recimo iz svoje izkušnje!“

„Izkušnje?“ nasmeje se župnik; „tiste naše gimnazijalske neumne zaljubljenosti vender ne boš imenoval izkušnje! A prepričanje? Vedi, jaz o tem vprašanji nikdar nisem premišljeval in haha — tudi to mi lahko veruješ, da nisem bil nikdar v pravem pomenu besede zaljubljen. Sicer pa — ljubezen, ljubezen, spolna ljubezen! Jaz je ne morem drugače tolmačiti, nego z zgolj naravnega stališča, in kakor se lahko vina ogiblješ, ako hočeš, tako se tudi ljubezni lahko umakneš, da imaš trdno voljo.“

„Ah, Janez, Janez! In Ti si poet?“

Peter se je skoraj bridko nasmehnil.

„Je-li treba, da pozna poet vse strasti?“

Župnik se je še vedno smehljaj, toda videti je bilo vender, da mu pogovor ni prav po volji. Tudi Peter je umolknil in pričela sta svojo igro.

Tudi ko sta se razšla k počitku, ni bilo več govora o prejšnjem predmetu.

Druzega dne je ukazal župnik upreči svojega konjiča ter se je odpeljal dve uri daleč obiskat starega znanca duhovnika. Peter ni hotel tja; toda ker se je župnik moral voziti skozi vas, v katere obližji je bila mala, a vender od tujcev dovolj obiskana kopel, sklenil je spremiti prijatelja do tja in ga ondu zopet počakati.

Krasno jutro je bilo, ko sta se vozila po gladki cesti mimo rosnih travnikov in med visokimi brajdami, po katerih je zorelo grozdje. Župnik je razkazoval prijatelju vasi in sela stoječa po bližnjih solnčnatih brdih in gradiče, katerih belo zidovje se je svetilo tu in tam po nizkih holmih izza gostega zelenja.

Kmalu sta bila na mestu, kjer je hotel z voza stopiti sodnik. Po kratkem dogovorü, kje in kedaj se zopet snideta, krenil je le-tá proti kopeli, a župnik se je peljal dalje.

Med tem, ko meri Peter prašno stransko cesto, imamo priliko, seznaniti čitatelje malo bolj z njegovo osobo, akopram nam ne preostaje več mnogo novega o njej.

Peter Vam je bil dovršil vseučiliške studije na Dunaji, a prepo-toval med tem in tudi pozneje še jedno leto z bogato nemško rodbino, v kateri je služboval za domačega učitelja, velik del zahodne Evrope ter napósled stopil v državno službo, s prvega na Dunaji, potem pa je odšel v ožjo domovino svojo. Spretnemu delavcu posrečilo se mu je — se ve da nekoliko tudi po svojih vplivnih znanstvih na mero-dajnem mestu — v primerno kratkem času imenovanim biti sodnikom v Križi, v kateri okraj je spadala tudi župa prijatelja njegovega Janeza. Svoje novo službovanje je bil prav zdaj pričel, a ker se je ponudila prilika, porabil je kratek dopust, da ga prebije pri starem součenci in najožjem rojaku svojem.

Bil je danes izredno dobre volje in o sinočnem temnem oblaku ni bilo več sledü na njegovem čelu. Zvižgal je veselo pred se ter vihtil palico v roki, odzdravljval srečajočim kmetom in tako dospel kmalu na mali klanec, raz kateri se mu je odprl prijazen razgled v dolino in v njej tik pod klancem ležečo kopel.

Ako pravimo kopel, s tem ne nameravamo Bog védi kaj. Nekoliko lepše zidanih hiš, kakor jih nahajamo v naših malih mestih,

to je bilo vse. A gorki vrelci, ki so tu prihajali na dan, bili so po trditvi zdravnikov izvrstni, in zato je prihajalo leto za letom več tujcev semkaj — največ bolnih, ki so si iskali zdravja, a ne zabave; pa časih se je prikazal tudi jeden ali drugi, ki je tu iskal le prilike, po-bitu prosti svoj čas.

Peter je postal nekoliko časa vrhu klanca ter ogledaval vasico pod seboj.

Ropot voza ga opozori, da se obrne, a v tem trenutku ustavi je voznik — malo nenavadno upravljen gospod srednje starosti, oči-vidno mali graščak iz okolice, — svoje nizke, a čile konjiče poleg njega.

„Ah, gospod sodnik, kaj pa Vi tukaj?“ klical je on z voza; „pri-sedite semkaj — saj ste nameneni v kopel?“

„Da, da, gospod Ivanič! Toda pojdiva rajši peš; tako blizu je v vas.“

„Ne, ne, le prisédite! Peljati se morava; tu doli je mnogo go-spode, in“ — pri tem je graščák dlesknil zadovoljno z jezikom — „ne-koliko lepih gospj. Peljati se morava, kakor se spodobi. Jaka!“

Pri tem se je obrnil k slugi, kateri je sedel v svoji nekoliko za-mazani livreji za njim na vozu.

Jaka je skočil z voza ter pomagal sodniku na nekoliko neroden sedež poleg graščaka, in voz je zadrdral navzdol po klanci, na lahko visečem.

„Pa kako prihajate vender semkaj — in po kaj?“ vpraša Ivanič v novič sodnika.

Le-ta mu razloži zgodovino svojega dopusta.

„Ah, v Grmu bivati — pri Janezu, pri gospodu Janezu?“ deje zategneno graščak; „ljubezniv gospod je to, jako ljubezniv!“ pristavi potem naglo.

„Ga li poznate?“

„Oh, da — a ne, ne! Sam ne vem, kako bi dejal — videla sva se menda jedenkrat! Pa drugi vedó mnogo lepega o njem. Ah, glejte, glejte, tu se že gospé sprehajajo — jutranja promenada, jutranja pro-menada.“ Oziral se je med tem koketno po dveh ali treh šetalcih, med katerimi je bila v istini póstarna gospá.

Ivanič je bil malo kratkoviden.

„Čestitam, čestitam, gospod Ivanič — toda tej se ne boste laskali,“ smeje se sodnik.

„Kdo ve — kdo ve? Le potrpite do obeda! To Vam bode za-bava — pravijo, da je bogata Rusinja tu v kopeli, ali je Francozinja — jaz ne vem; toda bogata, silno bogata je!“

„In njej se boste žrtvovali ves današnji dan?“ šali se Peter.

„Kdo ve, kdo ve?“

Nategnil je pri tem vajeti konjičema, da sta privzdignila glavi in repa ter v naglem, iskrem diru zavila proti véliki gostilni, kjer je nameraval Ivanič ostati.

„Tu je tudi table d' hôte; pridite semkaj opoludné — tu se vse vidi — zabavati se hočemo in — Rusinja pride tudi.“

„Ste li že tako gotovi tega?“ deje ironično sodnik.

„Ah, mi! Kdo ve, kdo ve? Mi imamo povsod stražnike svoje in ovaduhe. Torej na svidenje!“

Graščák je odšel v gostilno, Peter pa je krenil peš po vasi.

Pa tudi tu, akopram je bil v prvič v tem kraju, ni mu bilo namenjeno, da bi ostal sam in nepoznan, kakor si je skoraj želel. Zavil je koncem strmih in z debelim prahom pokritih ulic proti malemu parku — ako smemo primitiven vrtič tako imenovati — sredi katerega je stala jednonadstropna, lepo pobeljena hiša. Iznad strehe je vihrala belorudeča zastava, in po njej je sodil Peter, da je tu kopel in vrtič, kraj nje pa — park in sprehajališče. A komaj je tamo vstopil, že ga pozdravi ženski glas:

„Gospod sodnik! To je lepo, to je krasno, da pridete! Kdo bi bil mislil. Pa vedite, sanjalo se mi je prav danes o Vas — ah, pa sedaj ostanete — kaj ne — kje ste si izbrali stanovanje, morda blizu nas?“ —

„Ne, ne, milostiva,“ prerezal je Vran gostobesedni gospé neskončno nit njenih vprašanj — samó danes bom tu, samó danes. Popoludné se že vrnem. A Vam dobro hasne kopel — izvrstno izgledate.“

„Mislíte? Pa samih nas vender ne boste pustili; tu je še gospá Mlakarjeva s hčerko svojo, gospá lekarjeva s Križa z malim sinkom — mnogo, mnogo znancev.“

Peter je sklenil na vsak način iznebiti se te družbe, od katere si je obetal malo, malo zabave. Zgovorna znanka njegova je bila soproga póstarnega adjunkta s Križa; premišljeval je, kako bi se najlepše izgovoril, a napósled je zinil nekaj o silnih opravilih ter obljubil, da se snide z drugimi pri table d' hôte.

„Zakaj le nisem šel z Janezom?“ dejal je sam v sebi, ko je hitel mimo kopeli proti bližnjemu gozdu. Bal se je, da sreča še kaj nadležnežev.

Po gozdu je bilo mnogo potov križem narejenih in na ovinkih so stale surôvo tesáne klopí in mize. Hodil in posédal je tam okoli, a tudi tu je bilo dolgčas, in sklenil je postaviti se vsem nevarnostim v bran in vrniti se v kopel.

Čul je za seboj veselo govorico in osupnen se je obrnil, ko je spoznal francoščino.

Dva gospoda in dve gospé so prihajali za njim; videli so se tujci. Sodniku ni bilo mari do njih in šel je počasi dalje; oni so morali mimo njega.

Gospoda sta šla naprej ter radovedno pogledala v stran stopivšega Vrana. Isto tako je storila prva gopá; a druga je vezála šopek poljskih cvetic, in zato ni bila pozorna na drugo. Tudi Peter je ni pogledal, nego korakal počasi navzdol. A stoprav ko je bila poleg njega, obrnil se je na pol v njo, in malomarno zopet v stran, a nekaj znanega mu je oči sililo nagloma zopet nazaj v lepi obraz tujke, in tudi ona se je ozrla vánj.

Čuden vtis je napravil ta vzajemni pogled na oba.

Sodnik se je stresel, kakor trepetlika v večernem pišu, in bled kakor novopobeljen zid je ustavil svoj korak. A takoj potem mu je šinila kri v lice in krog tesno stisnenih usten mu je legel izraz silnega zaničevanja in sovraštva.

Tujka pa ni ustavila koraka svojega; glas začudenja je komaj utešila in malo blede v lice šla je urno za drugimi.

Na prvem ovinku se je ozrla na pol nazaj, kakor človek, ki se hoče uveriti, je li prav videl, ali ne. Prepričala se je, da je oči niso zmotile. Drugi izmed družbe tega prizora niso opazili.

Doli na robu gozda je bilo čuti že njihovo veselo govorjenje, ko je Peter stal še na starem mestu in upiral se ob debelo gabrovo deblo kraj pota.

„To srečanje, to srečanje!“ šepetal je in stiskal bel robec v rokah, a časih obrisal si pot s čela.

„Zakaj nisem šel z Janezom? Pa kaj — kaj sedaj, kaj sedaj? Ne ne, videti je ne maram več, hajdimo stráni, le stráni, da je ne vidim več!“

Napotil se je proti vasi.

(Dalje prihodnjič.)

Jan Ernst Smoleř. †

Od vseh tistih Slovanov, ki so v srednjem veku delali nemškim cesarjem táko napotje in toliko preglávce ter so zasedali tudi srce denašnje Nemčije — ohranili so do denašnjega dné svoj jezik in svojo narodnost

le še Kašubi ob vzhodnjem morji in Srbi, kateri se imenujejo po deželici, ž njimi naseljeni, Lužičani in spadajo pod dve upravni ozemlji nemškega cesarstva, pod kraljevino sasko in prusko. Da so se prej ob enem s sorodnimi rodovi leškega plemena razširjali daleč na zahod, da so nekdanj bivali „an der Saale hellem Strande,“ o tem spričuje ne samó zgodovina, ampak govoré tudi krajevna imena. No napredujoča in zmagovalna germanizacija posrkala je vsa bolj izpostavljena plemena ter stisnila nekdanj mnogoštevilni rod v današnje ozke meje okrog mest Budišina (Bautzen) in Hotjebuža (Kotbus). Že je nad sto let, odkar jim Nemci pri vsaki priliki prokrujejo naglo smrt ter željno pričakujejo njih pogina; še nedavno je L. Freytag v časopisu „Magazin für die Literatur des Auslandes“ pisal: „Ein Volkssplitter, welcher . . . der unaufhaltsamen Germanisierung binnen Kurzem unterliegen muss.“ No Srbi nečejo izpolniti Nemcem te vroče želje, ampak vedno in vedno dajajo od sebe znamenja narodnega življenja in odgovarjajo: *Hišće Serbstwo njezhubjene!*

Pri zadnji štetvi našteli so gorenjih (okoli Budišina) in dolenjih Srbov (okrog Hotjebuža) 165.000 duš. Če pogledamo prejšnje štetve in cenitve, vidimo, da so ostali precèj na tisti stopinji. L. 1830. jih je Pietraševski res cenil na 200.000 duš, ali dvanajst let kesnje cenil jih je Šafařik samó na 142.000, l. 1862. Kolb na 159.000, l. 1875. Kasprovič na 150.000 in istega leta Budilovič na 136.000 duš. Vidimo torej, da so jih našteli še več, nego se je dalo pričakovati. Kako to torej, da germanizacija ne napreduje? Ker se je v poslednjih petdesetih letih začelo mnogo delati za narodovo prerojenje, za vzbujó narodne zavesti! Serbske Nowiny same imajo 2000 naročnikov; in sploh se za narodno prosveto nikjer ne stori toliko, kakor v Lužičanih. Oni ne hrepené po kakih naučnih slovnikih, po znanstvenih delih, katera naj bi bila epohalna, ker dobro poznajo svoje moči in dobro vedó gospodariti z narodnim denarjem; z besedo: Lužičani mislijo trezno in se ne udajajo mamljivim sanjam. In ako vprašaš, kako se je zgodilo, da je ta narod, kateremu je Nemeč že napravil nagrobni kamen, tako rekoč od smrti vstal in dobil novo veselje k življenju, ako vprašaš, kdo mu je vdihnil v otrplo telo novo dušo ter ga vzbudil iz globoke letargije; — poreče ti okrog Budišina vsak Srb: ta rešenik je — Jan Ernst Smolef!

Zgodovina življenja njegova je ob enem kulturna zgodovina srbskega naroda v novi dobi! Ker ravno zdaj prihaja iz Lužice tožna vest, da je umrl ta voditelj naroda srbskega, kateri užaljen prebridko plače na gomili očeta svojega, namenil sem se, podati Slovincem nekaj črtic o tem slavnem moži, katerega so se Nemci ne menj bali, kakor so ga spoštovali. Morda bodo tisti, ki obupno prepuščajo Slovence na periferiji nemškemu

Molohu, češ, zastonj vsak napor, morda bodo spoznali, da pravo rodoljubje, prava delavnost tudi dela čudeže, in da niso še n. pr. koroški Slovenci izglubljeni, kakor misli več odličnih rodoljubov.

Vodnik naš pri tem poslu je Adolf Parczewski. Ta Poljak je velik prijatelj lužiškim Srbom in srbski tako dobro zna, da celó v tem jeziku piše, kakor se vidi iz nekaterih njegovih sestavkov v „Časopisu Maćicy Srbskeje“. V „Kłosych“ popisal je l. 1881. življenje Smolefjevo in lani je dal ponatisniti svoj spis v posebno brošurico, katera slove: „Jan Ernest Smoler. Ustęp z historyi narodowego odrodzenia górnych Lužyc. Napisał A. J. Parczewski; Warszawa 1883.“ Ta knjižica je pisana z navdušenjem, čvrsto in živo in — kar je še največje vrednosti — po polnem je zanesljiva.

Smolef pomeni slovenski Smolár, ruski se je pisal Smoljar, nemški pa Schmalter; kajti v Lužičanih je (bila?) navada, dajati nemško lice ne samó krajevnim, ampak tudi osebnim imenom. Porodil se je 3. marcija l. 1816. v Lući (Merzdorf) blizu Male Spreve: oče je bil vaški učitelj in kantor v evangeljski cerkvi, mati pa priprosta Srbka; doma se je vedno govorilo srbski. Z Luća se preseli oče Jan Karel v Laz (Lohs), vas blizu Vélíke Spreve, od koder pošlje štirinajstletnega sina na gimnazijo v Budišín. Srbska mladež je bila tam precěj mnogobrojna in je vedno držala se pravila: svoji k svojim. Ali to je bilo bolj v tistem smeru, kakor se sploh rojaki radi shajajo, kot sinovi jedne dežele, ne ozirajoč se na narodnost in narod. Ta mladina se ni brigala za máterin jezik in ga je pozabljala; Smolef, ki je prej doma vedno srbski govoril, je to težko prenašal in hudo mu je delo to zanemarjanje svojega jezika. Petnajst let star sklene nagoovoriti tovariše, naj se dvakrat v tednu vadijo v srbskem branji in pisanji; dobivši za to dovoljenje od rektorja, zbere okrog sebe nekaj kolegov in, ker pomočkov drugih skoraj ni bilo, prebira ž njimi sveto pismo in se uči gramatiki. To društvece je trajalo do l. 1836., ko odide Smolef na vratslavsko univerzo poslušat protestantovsko teologijo: rad bi šel v Lipsijo, ali pruskim podanikom, kakor Smolefju je bilo to prepovedano, češ, da se na lipski univerzi širijo demokratična načela in presvobodomiselni nauki. V starem piastovskem mestu je prebil Smolef najlepša leta. Kmalu se pridruži poljskim študentom, od katerih se je navadil poljski. V Vratslavu ustanovi lužiško društvo na provincijalni in ne na narodni podstavi, kakor je sploh bila tedaj navada. Pet Srbov in sedem Nemcev takoj pristopi. Kar na prvem zborovanji bere razpravo o gorenje-lužiških narodnih pesnih, kajti še dijak v Budišínu je zbiral že narodne stvari. Ob jednom je pridno dopisoval iz Vratslave budišínskim gimnazijalcem in budil in naduševal jih za narodni jezik; in vedno lepše se je razvijala narodna zavest med

srbskimi dijaki. Smolef je vzbudil tedaj med drugim Karola Augusta Mozaka (Mosig), ki je pozneje preložil Šafaříkove „Starožitnosti slovanské“ na nemški jezik, in Friderika Imiša, sedaj pastorja v Hodziju (Göda), kateri je za Srbe toliko storil, da so mu Nemci nadeli naslov: „der wendische Papst“. Kmalu se na vzpodbudo Smolefjevo ustanovi: Societas slavica budissinensis, ki obstaja še dan danes. Razven imenovanih so bili kasneje v tem društvu med drugimi ti znamenitejši možje: Domaška, Kristijan Bohuwjer Pful, pisatelj srbskega slovarja, in Karol Avgust Jenč, srbski historik. Kmalu potem so postala dijaška srbska društva v Pragi, v budišinskem katoliškem in evangelijskem seminaru, v Lubiji. Vedno stala so v mejah legalnosti in redú in budila ljubezen za máterinski jezik. — Da ni bilo mladostnega Smolefja, spala bi bila srbska mladina poslé kakor prej spanje lenega in to tem več, ker so se starejši rodoljubi, kakor Handrij Lubjenski, v svojem pesimizmu mladim navdušencem le posmehovali in se od njih odvrčali.

Smolef je postajal zmerom bolj znan, ne samó med samimi Srbi, ampak tudi med drugimi Slovani. Slovanska vzajemnost se je počela tedaj širiti; glavni nositelji te ideje, Šafařík, Kollár, Štur so se zanimali posebno tudi za Lužičane. Štur jih je l. 1839. sam obiskal; njegovi rojaci, Slovaki v Požunu, so pričakovali, da jim bo naznanil smrt „poslednjega Lužičana,“ in niso bili malo iznenadejani, ko jim je list njegov prinesel kaj vse družega. — Ko je bil v Vratislavi, seznanil se Smolef z glasovitim fizijologom češkim, Janom Purkyně, kateri počne njega in nekoliko mladih Poljakov učiti češki ter ga napósled vzame k sebi v hišo za učitelja svojima dvema sinoma in za knjižničarja. Spoznavši dva sorodna jezika, češki in poljski, katera sta lužiškemu najbolj sorodna, poprime se Smolef misli, popraviti in ustanoviti lužiški alfabet, ki je bil tedaj jako nestalen in drugačen pri katolikih, drugačen pri protestantih. Že Handrij Zejler je hotel abecedo uravnati, ali ni se mu posrečilo. Smolef je vzprejel za podstavo latinsko pisavo in rabèč diakritična znamenja je pregnal iz lužiškega alfabeta tisto pisavo, ki stavi za jeden glas po dve, tri, štiri črke. Največ si je izposodil pri Čehih; če ti niso imeli potrebnih znamenj, zatekel se je k Poljakom. Njegov projekt so vzprejeli takoj studentje vratislavski in kmalu potem tudi Societas slavica budissinensis; s tem, da se je mladina te abecede poprijela, zagotovila jej je bodočnost.

L. 1840. dokonča Smolef teologijo, ali ker je tedaj bilo mnogo kandidatov, ne dobi mesta in zato misli iti za domačega učitelja na gorenje Silezko. Toda predsednik učenemu društvu v Zhorjelci, baron Stillfried, kateremu je Smolef že prej prelagal češke listine, predlaga mu, naj se posveti slavistiki; kajti pruska vlada je namerjala ustanoviti na svojih

univerzah stolice za slovanske jezike. Ob jednom mu obljubi stipendijo na tri leta; Smolef vzprejme ponudbo ter ostane na univerzi v Bratislavi, kamor je bila pruska vlada poklicala Čelakovskega. O počitnicah je zahajal na slovanske kraje, da bi se jezikov učil na mestu; bil je v Varšavi in Pragi, kamor ga je l. 1842. Čelakovski vzel s seboj.

Pisateljsko delovanje počne l. 1841. s knjižico „Mały Sserb, aby Sserskie a Njemske Rosmłowenja,“ ki je imela čisto praktičen namen. Ali že v teh pogovorih, pišoč v srbskem jeziku, pokazal se je čvrstega zagovornika naroda svojega. Drugi del pridejanega slovarčka, nemško-srbski slovník, izdal je na novo l. 1843. izdatno pomnoženega. Ob enem s temi deli, ozirajočimi se na praktične potrebe, izdá l. 1841. najznamenitejše delo svoje: „Pjesnički hornych a delnych Lužyskich Serbow.“ Prvi zvezek, obsežajoč 331 narodnih pesnij z gorenje Lužice, nosi tudi nemški naslov: „Volkslieder der Wenden in der Ober- und Nieder-Lausitz.“ Poleg Smolefja stoji na naslovnem listu tiskan tudi Leop. Haupt, kateri je ritmično preložil srbske pesni. O razmerah Smolefjevih k temu človeku najdeš natančnejših podatkov v omenjeni knjigi Parczewskega str. 32. Drugi zvezek te zbirke narodnih pesnij ima nekoliko predrugačen naslov: „Próznicki Serskego luduwe górejnych a dolojnych Lužycach“ in obseza obsega 200 narodnih pesnij iz dolnje Lužice. Ta izdava je jako skrbna; posebno zanimive so tudi pridejane melodije. V novejšem času so Smolefjevo zbirko dopolnili Henryk Jordan, Ernst Muka in Mihał Hórnik. V drugem zvezku, v „dodatku“, priobčil je Smolef mnogo zanimivih etnografskih posebnostij, pregovorov, narodnih običajev in navád, babjeverstva in vraž. Konec knjige je geografsko-statistični opis obeh Lužic in karta teh deželic, kjer se posebno na etnografske meje jemlje ozir. Ta knjiga je vzbudila veliko senzacijo; iz nje so zajemali drugi Slovani in tudi Neslovani, po največ vestí in znanje o pozabljenem srbskem narodu.

—j.

(Konec prihodnjích.)

Slovenski glasnik.

Štefan Šubic †. Dne 9. junija je umrl na svojem domu v Poljanah pri Škofji Loki znani podobar Štefan Šubic, čegar umeteljniška dela se nahajajo v obilnem številu po vsej slovenski domovini. Pokojni se je izučil pri nekdanjem slovečem podobarju Janezu Groharju v Železnikih. Prišedši domov, začel je sam mojstrovati. Kmalu je imel mnogo dela in na vse strani Kranjske je pošiljal svoje oltarje in slike. Jedno izmed prvih njegovih večjih del je orjaški véliki oltar v domači

poljanski cerkvi, za katero je izumil tudi zadnje svoje delo, novi tabernakelj, ki se ima v kratkem postaviti. — Štefan Šubic, porojen dne 22. grudnia 1820. v Hotovljah h. št. 4 v poljanski župniji nad Loko, je stare umeteljniške rodbine; že njegov oče Pavel je bil podobar; mlajši brat in prejšnji sodelavec umršega, Janez Šubic, je dan danes podobar v Škofji Loki; sinovi pokojnega pa so se tudi vsi poprijeli deloma kiparstva, deloma slikarstva. Izmed petih sinov omenjamo na prvem mestu naših dveh slovečih akademičnih slikarjev Janeza in Jurija Šubica, izmed katerih živi prvi na Dunaji, drugi v Parizu; sin Valentin pa je naslednik očetov v kiparstvu; on ostane na domu in hoče nadaljevati umetelnost, ki je bila že toliko let pri hiši. — Umrši Štefan Šubic je bil izreden talent in čuditi se moramo možu, ki je brez širše izobrazenosti ustvarjal taka dela. Ako še omenjamo, da je bil skozi in skozi poštnjak v vsakem oziru in vedno narodnega mišljenja, uverjeni smo, da mu ostane hvaležen spomin med Slovenci. Bodi mu zemljica lahka!

Slovenske knjige. Mlekarstvo. Spisal Gustav Pirc, tajnik c. kr. kmetijske družbe kranjske in kmetijski potovalni učitelj za Kranjsko. V berilo je vtisnenih 50 podob. Založila in izdala c. kr. kmetijska družba kranjska. Natisnili J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani 1884, mala 8, 60 str. Cena 10 kr. Ta prav po domače in korenito pisana knjižica ima namen, kmetovalce in živinorejce naše poučevati v umnem mlekarstvu ter tako narodu našemu odpreti nov, dozdej žal! le še preveč zanemarjeni vir občnega narodnega blagostanja. Knjigi želimo, da bi se udomačila med našim priprostim narodom ter rodila mnogo sadu! — Osnovana pravila za obrtne zadruge, — združne bolniške blagajnice, — združne razsodiške odbore in za pomočniške zборе. Po uradnem nemškem tekstu izdala in založila trgovinska in obrtna zbornica za Kranjsko; natisnila Klein in Kovač v Ljubljani 1884, mala 8, 46 str. — Po § 114. obrtnega zakona z dne 15. marcija 1883. leta ustanavljajo se tudi po slovenskih deželah raznovrstne nove obrtne zadruge. Omenjeni obrtni zakon sicer določuje, kakšna morajo biti pravila takim zadrugam, vendar se večkrat pripeti, da v pravoslovji in uradovanji malo izurjeni obrtniki v osnovnih pravilih, katera vlagajo pri obrtnih oblastvih v potrjenje, ne pogode vselej vseh bistvenih zakonitih določil, in da jim za tega delj ali pa tudi zaradi nejasnega in netočnega stilizovanja obrtno oblastvo vloženih pravil neče potrditi. Da bi obrtnikom prihranilo trud in večkrat tudi nepotrebne stroške, in na drugi strani pospešilo snovanje obrtnih zadrug ter v njih notranji organizem uvelo potrebno enakomernost in istoličnost, izdalo je ministerstvo vzgledna ali uzorna osnovna pravila obrtnim zadrugam v nemškem jeziku Kranjska trgovinska in obrtna zbornica je z novčeno pomočjo visoke c. kr. deželne vlade za Kranjsko ta vzgledna osnovna pravila izdala v slovenskem jeziku. Kjerkoli tedaj po Slovenskem naši obrtniki snujejo obrtne zadruge, svetujemo jim, naj si pravila naréjajo v slovenskem jeziku po teh uradnih „Osnovnih pravilih“ ter naj se zanja obračajo do trgovinske in obrtne zbornice ljubljanske, katera jim s knjižico gotovo vselej rada in točno postreže. — Roparsko življenje. Povest. Prosto poslovenil J. H. Natisnili in založili J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani 1884, mala 8, 86 str. Cena 20 kr. — Večkrat smo na tem mestu že opominjali naše pisatelje, ki za priprosti narod „prosto“ predelujejo ali slovenijo pripovedne knjige, naj vendar ne pišejo tako mršavega jezika; naj bodo izbirični v spisih, katere neukemu narodu našemu in mladini njegovi podajajo v duševno hrano, ter toliko vestni in pošteni, da bi nam vselej povedali izvirnik, katerega prelagajo na slovenski jezik. Večkrat nam je bila pod peresom že ostra, zaslužena graja, a opustili smo jo, ker nismo hoteli

strašiti pisateljev začetnikov, nadejoči se, da bodo znali čitati med vrstami, in ker nas tudi ni bila volja jemati veselje našim, že itak maloštevilnim založnikom. A zadnje čase je v naši priprostemu narodu namenjeni pripovedni knjigi tako silno prevladalo šušmarstvo, da bi bilo greh še dalje molčati. Ako se ozreš za petdeset let in več nazaj ter vidiš, v kaki izborni slovenščini so tedaj našemu kmetu in mladini naši povesti pripovedovali Ziegler, Burger in drugi. Metelkovi, in ako s temi res „domačimi“ in „priprostimi“ ljubeznivimi spisi primerjaš duševne ne-stvore nekaterih novejših pripovedovalcev, mora te obiti zona in nejevoljen se vprašaš, je li to književen napredek, ali književno barbarstvo. A vse hibe in n-pake, kolikor si jih moreš misliti na knjigi, priprostemu narodu namenjeni, nosi združene na sebi zgoraj navedeno „Roparsko življenje“. — Snov je povesti vzeta iz razbojniškega življenja — madjarskih betjarov! Mirko, sin zapuščene vdove, uživi se tako v romantizem madjarskih betjarov, da o prvi priliki na pol po sili, na pol radovoljno postane sam hudodelec, spreten tat, pogumen ropar in brezvesten morilec. Slučajno se čez mnogo let po noči priplazi krast v samotno hišo, kjer v tih sobi najde spečo staro, belolaso ženo — mater svojo. Ta prizor mu tako pretrese vest, da se sam ovadi sodišču. „Po jednoletnem Szegedinskem zaporu, v katerem se je v z o r n o (!) obnašal, bile so mu vrata ječe odprta pod tem pogojem, da svoje skušnje med betjari porabi v blagor države in državljanov“ (str. 84). Prejšnji konjski tat, ropar in morilec se prelevi v „višjega pandura“ ter pomaga uničiti bivše svoje prijatelje in tovariše razbojnik. — Vprašam: koga naj ta madjarska roparska druhal zanima in zabavlja; komu naj blaži in povzdiguje srcé? Kaj naj se iz te knjige, polne madjarskih psov in betjarske kletvine, nauči narod naš ali mladina naša? Pač, naučiti se more, kako se spretno konji krađejo ter popotniki napadajo in pobijajo. Na 29. str. se bralcu n. pr. razlaga prava betjarska morala o konjski kráji: „Bog vedi, jih je li oni gospodar kupil ali ne (konje namreč), sam jih ni naredil, in enega ali ga ima ali ne, je *jedno*. Konji so dar božji, kdor ga elovi, tega pa je.“ — Ako nam naši pripovedovalci ne morejo podajati boljših knjig, nego so od konca do kraja nič vredni zdelki kužnih književnih tovarén dunajskih in berlinskih literarnih najemnikov, bolje, da nikdar ust ne odpró in nikdar v črnilo ne pomočijo peresa. Koliko v resnici lepih, prav klasičnih knjig, namenjenih priprostim ljudem in nežni mladini, ima nemška literatura; kakšen neizmeren zaklad nahajaš v slovanskih, posebno v srbskih narodnih pripovedkah! Zakaj nam pripovedovalci naši takih spisov ne „predelujejo“ in ne „slovenijo“? Toda nekateri pisatelji brez estetičnega ukusa menijo, da za Slovence je dobra vsaka nemška smet, ki se s pisanim naslovnim listom po naših knjigarnah in železniških postajah prodaja za droben denar! — O formalnem delu rečene knjige samó nekoliko besed. Da je pisatelj začetnik, kaže nam takoj prva stran, kajti o ločilih nima prav nobenega pojma; zlasti nesrečni semikolon (;) dela mu strašno preglávicó ter mu nadomestuje časih vejico, časih dvopičje, časih stoji tudi tam, kjer je odveč vsako ločilo n. pr. bralec bo vedel; kake misli je Janičeva gospa. — bili so v resnici; prava podoba Robinzona. — zmotili so se nad sodnikom ker ga doma nij, zakaj; on je svojega krušnega očeta ljubil nad vse. — pa jih je še hujsa osoda zadela; beraška palica itd. itd. Tudi v slovniškem in leksikalnem oziru je knjiga mršava in nič vredna. Pisatelj piše n. pr. med roparjím; — z otroci; — sjat; — zatoraj; — deržati otrokom odgojitelja; — hottla; — Ja, vender bi ga raji drugje imela; — kar jé pa jé; — mestice; — nijma nikakega bogastva; — z volčjem psom; — jeli naj gre k županu? — Mirko, jeli ti tu? — je-li (sie fiengen an)

so plat zvona biti (k temu vsakemu našemu kmetu tako domačemu reklu pristavlja pisatelj nemško frazo „Sturm läuten!“); — dostokrat; — zgnjedel; — od zad je bil ugrabljen, k tlam veržen, zvezan; — vjet; — a kmalo so se vmaknili v dobro vredjenih verstah; — *stala sva jaz in poveljnik zá te dobra*; — preudarjal je kolika pot jim še *predstoji*; a volk in lisica *pa* sta šla na svoj lov; — biti obkoljen, *brez da bi* se zamoglo kam; — *ker, ko* se je zmračilo, pozabil je Mirko. itd. itd. Te hibe samó na par straneh! Tudi zvedamo, da se roparski poveljnik v ljudskih pripovedkah (nota bene: slovenskih!) imenuje Rauberhauptman, da se našemu žganju pravi šnops, da se ogerski roparji zovejo Betyären ali pa gavnarji. Toda dovolj! „Ljubljanski Zvon“ v svojih književnih poročilih gotovo ni prestrog; nekateri kritiki naši mu celó očitajo, da je še premalo rigorozen in v pisavi prekonservativen. V obče se ravnamo po patrijotičnem načelu, katero je neki da izrekel Rački: Vsaka knjiga, o kateri se more trditi, ka je bolje, da je izšla, nego li da bi je ne bilo na svetlo, zmatrati se mora za dobro. Žal nam je, da o „Roparskem življenji“ tega nikakor ne moremo trditi. Neznane g. pisatelju, izbirajočemu snovi svojim povestim, v bodoče želimo več estetičnega ukusa; pred vsem mu pa priporočamo slovnico slovensko. Konečno tudi obžalujemo, da je tako solidna Blaznikova tiskarna kupila „mačka v žaklji“ ter med ljudi poslala knjigo, ki je zaradi svoje vsebine in zaradi svoje oblike samó graje vredna. — Zbranih spisov Jurčičevih III. zvezek, obsezajoč njegove pripovedne spise iz l. 1865., izide prve dni meseca julija.

Pogled na cerkveno književnost slovensko l. 1883. (Dalje.) 13. Sim. Zupan, katehet v Loki „Krščanski nauk za prvi in drugi razred“. Z dovoljenjem v. č. knezoškofijstva. V Ljubljani 1883. Lastna založba. Prodaja katoliška bukvarna Natisnil R. Milic. 8°, 47 str. v lahko umevnem jeziku; pa 14. „Cerkveni obredi“. Za ljudske šole sestavil Simon Zupan, katehet. Z dovoljenjem v. č. knezoškofijstva. V Ljubljani 1883. Lastna založba. Prodaja katoliška bukvarna. Natisnil Rud. Milic. 8°. 55 strani.

15. „Izgledi bogoljubnih otrok iz vseh časov krščanstva.“ III. del. Spisal in založil Anton Kržič, katehet. V Ljubljani. Tisk J. Blaznikovih naslednikov 1883. 8°. 172 str. „Longum iter per praecepta, breve per exempla,“ si je utegnil misliti marljivi g. A. Kržič, in zato je mladini dal v roko že 3. knjižico, ki jej ima po lepih vzgledih blažiti srce. Res vse hvale in podpore vredno od vseh prijateljev mladine. Ako bi se še „darila“ delila pridnim šolarjem, ni treba boljših, kakor je to delo, pa nekaj knjižic iz Kristofa Šmida poslovenjenih, ki so pri J. Krajci prišle na svetlo tudi lansko leto.

16. Šolska knjiga nabožna je tudi „Liturgika“, spisal Anton Lézar. Založil Bamberg. Ta primerno spolopnuje okostje, ki v Zupanovih „Cerkvenih obredih“ zadostuje, a na nižjih srednjih srednjih šolah se že mora obširneje predavati.

17. „Slovenski Gospodar“ je topla priporočal molitveno knjigo: „Venec pobožnih molitev in svetih pesni“. Za četrti natis priredil L. Herg, kanonik. 8°, 720 str. Ta knjiga posebno ustreza Slovincem — pevcem.

Ako se ozremo na molitvene knjige, ki služijo zgolj pobožnosti in svetemu premišljevanju, moram reči, da je l. 1883. bogoljubnim Slovincem podalo dovolj te dušne hrane; naj bi jo ljudje le pridno uživali v oblaženje svojih src. Navedimo jih po založnikih, ki že od nekdaj skrbé za ta oddelek, pa knjige tudi krasno zališajo, da jih je res lepo videti: v platnénih in usnatih hrbitih, popolno usnjata, šagreno raznobarvno usnje, z marmoriranimi ali zlatimi obrezami, z dra-

gocenimi oklepi i. t. d. kakor si kdo poželi. Opozoriti se smé, da se posvetne knjige slovenske dozda s takimi krasovezi ne morejo ponašati, kakor molitvene. Za božična, novoletna darila se take krasovezane nabožne knjige priporočujejo starišem, odgojiteljem in drugim. S posebno dragocenimi, res umetniško izdelanimi krasovezi se odlikuje, kakor smo se sami prepričali, „Katoliška bukvarna“, potem pa tudi J. Giontini, H. Ničman, M. Gerber in drugi.

Pri J. Giontini se dobivajo naslednji, lani natisneni molitveniki:

18. „Mali duhovni zaklad“, ali molitve pri sv. maši in o drugih priložnostih. Tretji natis Sestavljen iz drugih od visokočastitega ljubljanskega knezoškofijstva dovoljenih molitev. Priredil P. Hrizogon Majar. Tretji natis. V Ljubljani 1883. 8°. 359 str. Nevezane 24 kr.

19. „Šopek“ lepih mašnih in drugih molitvic za pridne šolarčke. Peti natis. V Ljubljani 1883. 70 str. 8°. Nevezane 4 kr.

20. „Sv. Ana“, ali molitvene bukvice v češčenje svete matere Ane, obsezajoče: njeno življenje in vse navadne pobožnosti. Sestavil P. Hrizogon Majar, mašnik iz reda sv. Frančiška. Z dovoljenjem visokočastitega ljubljanskega knezoškofijstva. V Ljubljani 1883, 8°, 316 str. Nevezane 30 kr. Knjiga, kaj dobro sestavljena po marljivem pisatelji o. Majarji, smé se slovenskim Anam in Ankam zelo priporočati.

V M. Gerberjevi zalogi so prišle na svetlo: 21. „Naša ljuba Gospa presvetega Srca.“ Podučivne in molitvene bukve v čast Matere Božje. Iz nemškega posnel Ivan Volčič, duhoven ljubljanske škofije. Z dovoljenjem visokočastitega ljubljanskega škofijstva. Drugi natis. V Ljubljani 1883. Prodaja založnik M. Gerber, mal. 8°, 471 str.

22. „Ključ nebeških vrat.“ Jutranje, večerne in mašne molitve z več drugimi navadnimi molitvami in pobožnimi opravili. Spisal J. R. (kakor se je reklo: dr. Jos. Rogač †.) Z dovoljenjem visokočastitega ljubljanskega škofijstva. Osmega natisa. V Ljubljani 1883. 388 str. mal 8°.

V katoliški bukvarni se dobivajo:

23. „Lurski majnik in molitvenik.“ Sestavil Franjo Marešič. Z dovoljenjem visokočastitega ljubljanskega knezoškofijstva. Ljubljana. Samozaložba. Tisek Blaznikovih naslednikov. 1833. Str. VI + 363 v 16°. V jezikovnem in tvarinskem obziru hvalevredno delo; le to utegne razprodajo nekoliko omejiti, ker je isti pisatelj poprej izdal isto tvarino v drugi obliki kot „Lurska Mati Božja“, katero naj bi pač vsak izobraženec slovenski s premislekom prečital, morda bi se i njemu tako zgodilo, kakor nekdanji Henriku Lasserju.

24. „Svete molitve z odpuški“, molitvenik za pobožne katoliške kristijane. Sostavil Josip Erker, stolni kapelan. V Ljubljani 1883. Založila katoliška bukvarna. Tiskala katoliška tiskarna. 8°. 456 str. Cena 1 gld. in više po razmeri vezanja. Kompetentna kritika se je v „Slovinci“ in „Duhovnem Pastirji“ št. 1. o tem novem molitveniku jako povoljno izrazila. Naše mnenje je, da bi ta knjiga utegnila bolj ugajati vernikom, ki so že večji korak storili v bogoljubnih vajah, navadnemu kristijanu pa bolj n. pr. od Mohorjeve družbe izdana Fr. Kosarjeva „Nebeška hrana“, ki je morda izmed najvzlednejših, če ne najboljši molitvenik slovenski, kolikor se je ozirati na splošnost vernikov brez razlike starosti, spola različnih bratovščin i. t. d.; kajti „Hrana“ ima prednost v primerni tvarini za prejemanje sv. zakramentov, sv. molitve z odpuški, drugi pa gledé tega ustrezajo le bolj pobožnim dušam. Sicer pa vsak vernik dobi tu v raznih razmerah

obilno lepih, tolažbepolnih molitev, ki so vse z odpustki obdarovane. — Oblika tej knjigi je zeló pripravna, papir krasen, tisk jako lep in primeren, čeltni podobi tako vabljeni, da vse dela čast pisatelju, katoliški bukvarni in tiskarni.

Pri molitvenih naj omenim tudi knjige, ki spada v bogoslovno zgodovinsko slovstvo, namreč:

25. „Sveta Gora pri Gorici“. Zgodovina te božje poti. Spisal Anton Červ, mašnik na Sv. Gori. Z dovolitvijo preč. kn.-nadškofijskega ordinariata goriškega. V Gorici 1883. Natisnila tiskarna Hilarijanska. Založil L. Rutar. 1883, 8°. 183 strani. Zvezana pa je v jeden zv. vkupno z manjšima brošuricama:

26. „Sveta Gora pri Gorici“. Nekaj zgodovinskih črtic o tej božji poti s poukom o romanji in razkazom svetogorskih odpustkov. Sestavil A. Č. Z dovolitvijo preč. kn. nadšk. ord. gor. V Gorici 1883. Natisnila . . . (kakor zgoraj); založilo vodstvo svetogorsko. 8°, 28 str.

27. „Devet dnevnica“ k časti milostne Matere Božje na Sveti Gori pri Gorici in druge molitve. Sestavil i. t. d. kakor pri drugi. 8°, 39 str.

Pohvalno kritiko je objavil v „Zvonu“ 1883 str. 732 prof. S. Rutar. Od svoje strani moramo le čestitati g. pisatelju na tako uzornem delu. Vsaka božja pot na Slovenskem (katera še nima) naj bi si oskrbela jednako poučno-nabožno knjigo in tako bi si tudi romarji omišljali najlepši spominek — ki je za dotične cerkve res aere perennius.

(Konec prihodnjič.)

Janez Božič †. Slovenski pisatelj Janez Božič je dné 22. (?) maja umrl v Kortah na Koroškem. Janez Božič je bil porojen dné 15. oktobra 1829. leta v Lescah na Gorenjskem, v latinske šole je hodil v Ljubljani, kjer je nekoliko let prebil tudi v Alojzijevišči. Dr. J. Zl. Pogačar, tedaj vodja Alojzijevišču, nagovarjal je bistrega dijaka, da je začel pisati v Navratilovega „Vedeža“ in v Pogačarjev „Cerkveni List“ (zdanjo „Zg. Danico“). Leta 1854. dné 30. julija je bil posvečen za duhovnika in služil je potem za kaplana v Krašnji; od ondot odide za gimnazijalnega suplenta v hrvatsko Reko in iz Reke gré na Dunaj, da bi se izuril v klasičnih jezikih ter prebil preskušnjo za gimnazijalnega učitelja. Toda ker je oglušel, popusti jezikoslovje in se loti politike. Božič je bival na Dunaji v začetku šestdesetih let, ko se je v Avstriji pričelo ustavno življenje. Pridno je z Dunaja pošiljal „Novicam“ uvodne članke in politične dopise. Ko l. 1865. Einspieler osnuje svojega „Slovenca“, pokliče mu za urednika v Celovec Božiča. Zaradi članka, katerega je zoper tedanjega kranjskega dež. šolskega nadzornika kanonika Jurija Zavašnika, znanega učiteljskega samodržca in Slovencem neprijatelja, priobčil pod naslovom „Sawaschnigg — dvakrat Jurij!“ bil je Božič obsojen na več tednov v zapor. Ko l. 1867. preneha izhajati „Slovenec“, odide Božič spet v dušno pastirstvo in zadnja leta je pozabljen in bolehen pasel duše v mali górski vasi Korte (Trögern), ki na kranjsko-koroški meji med kranjskim Storžičem in koroškim Obirjem leži 993m (3138') nad morjem. Poleg mnogih političnih člankov in dopisov je spisal še te knjige: L. 1853. je poslovenil sloviti angleški H. Stowe-in roman „Stric Tomazeva k oča ali življenje zamorcev v Zjedinjenih državah severne Amerike;“ l. 1854. je izdal v Ljubljani „Vodilo grešnikov“ in l. 1862. je v Janežičevem „Cvetji“ dovršeno preložil na slovenski jezik Platonovega „Kritona in Apologijo“. Pokojnik je bil ljubezniv, vesel, pošten, omikan mož. Bog mu daj večni mir in sveta nebesa!

Akademija v ljubljanskem Alojzijevišči. Gojenci knezoškofovega zavoda „Collegium Aloysianum“ so dné 9. junija na čast visokorodnemu gospodu deželnemu predsedniku Andreju baronu Winklerju priredili akademijo, katero omenjamo za

tega delj, ker nam je napravila izreden in v Ljubljani nenavaden užitek. Vrh lepega petja in dovršene glasbe, vrhu zanimivih govorov in deklamacij v slovenskem, nemškem, grškem, latinskem, hrvaškem, češkem, francoskem in italijanskem jeziku smo čuli namreč tudi govor v pristni, prekrasni stari slovenščini. Sedmošolec Ivan Oštir je evangelijsko priliko **ИЗГЬВЪЛЪ СЪНЪ** govoril tako spretno, pravilno in razločno, da se mu nismo mogli prečuditi. Vprašali smo, odkod ta nenavadna spretnost in zvedeli smo, da se vsi gojenci (nad 40) poleg petja, glasbe in raznovrstnih starih in modernih jezikov iz svoje pridnosti vsak teden po dve uri učé tudi stare slovenščine, katero jim tolmači prof. Andrej Kragelj. Vemo sicer, da Alojzijevišče nima namena vzgajati samih filologov, vendar so hvale vredni mladeniči, ki se iz svoje pridnosti vadijo v divnem jeziku naših praočeto, na podlagi katerega se jim bode lahko priučiti kateremu koli si bodi slovaškemu jeziku in kateri je jedina prava znanstvena podstava novi slovenščini. Vsa akademija pa je na povabljenih goste naredila ta vtis, da bi gojenci ne mogli biti izročeni boljšemu vodstvu od sedanjega, ki se tako lepo ravna po Horacijevih besedah, napisanih v akademski dvorani: *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci!*

Franciscus Zanini. Gosp. J. Ž. priobčuje v poslednjem 6. zv. „Zvonovem“ str. 368. „Litanije Napoleonove za Illyrske Deshele“, ter se mu dozdeva neverjetno, da bi jih bil zložil svoje dni duhovnik „Zanin.“ — Pogledal sem v tukajšnje župnijske matice in našel ime: „Franciscus Zanini m/p Coop.“ od l. 1771. do 1823. podpisovano. Služboval je torej nad 51 let v košanski fari! Kupil si je tukaj svojo hišo in četrt zemljišča; na starost ga je po noči v postelji sopuh od strele nekaj omamil, ter se je potem blizu 80 let star v Trst preložil. Hišo njegovo je pozneje kupil od njegove rodbine neki kapelan Božič iz Idrije, in od tega rodbine jo je kupila fara za stanovanje gg. kapelanoma. — To mi je vedel 84 let star mož povedati o kapelanu „Zaninu“; ime njegovo je izgovarjal: „Zanin“, a ne „Canini“; o litanijah Napoleonovih pa mi pozabljivi starček in ravno tako neka njegova vrstnica, katero sem o tem izpraševal, nista vedela ničesa povedati. Zdi pa se mi trditve Blaža Čeliharja zelo verjetna, da je litanije prav ta „Franciscus Zanini“ — se ve, da še le po Napoleonovem padcu, bil zložil, ker ne le po polnem v njegovo dobo spadajo, ampak si tudi Čelihar tega tujega imena ne bi bil mogel na celem izmisliti. Da bi bile litanije na preganeni pōli od Zaninove roke pisane, lahko bi primeril pisavo z ono v maticah, in o njej kaj več določil. Če g. priobčevalca ta stvar kaj bolj zanima, določje naj mi rokopis v razsodbo.

V Košani.

Matija Torkar,

župnik.

Srbski „Javor“ prinaša v dobrem prevodu Jurčičevo povest „Lepa Vida“. Geschichte der slavischen Literaturen von A. N. Pypin und V. D. Spasovič. Tega monumentalnega dela je prišel na svetlo drugi zvezek II. knjige. ki obseza književno zgodovino češko, slovaško in lužiško-srbsko, tako da so v doslé izdanih dveh knjigah obdelane vse slovanske književnosti, razven velikoruske, katera pride v III. knjigi na vrsto. Z novega obračamo pozornost vseh omikanih Slovencev na to imenitno knjigo. I. knjiga stoji 6 gld.; I. zvezek II. knjige 6 gld. in II. zvezek II. knjige tudi 6 gld.; vsi do zdaj izdani zvezki tedaj 18 gld. Knjiga se prodaja po vseh naših večjih knjigarnah.

Hrvatska književnost se je v zadnjem četrletju zopet pomnožila za nekoliko lepih plodov. Na prvem mestu nam je omeniti dveh novih časopisov. Od 1. aprila t. l. izhaja v Zagrebu po trikrat na mesec „O b r t n i k“, glasilo trgovinsko-

obrtniškega zbora zagrebškega. Že naslov nam kaže, da je to zgolj strokoven list, ki se v uvodnih člankih, v dopisih in v manjših poročilih peča z vsem, kar se tiče obrta in trgovine na Hrvatskem. Posebno se ozira na male obrtnike ter je zato prav popularno pisan. Drugi kaj koristni list je zabavno-poučni mesečnik „Neven“ ki izhaja v Baji na Ogerskem ter je zlasti namenjen ogerskim Hrvatom v Bački, katere zarad neugodnih političkih razmer le slabo greje duševno solnce, ki tako lepo sije na hrvatskem nebu takraj Drave. — Kako ljudje radi sežejo po lep-slovnem čitanju, priča nam „Književno cvieće“ prerano umršega pesnika Vukelića, kajti že se je napravil novi natis, ki se tudi dobro prodaja. Stari bosenski frančiškan in znani pesnik O. Martin Nedić je izdal v Pečuhu veliko epsko pesen „Poraz baša, a zavedenje nizama u Bosni“ v šestih spvih, katero je že pred mnogo leti spisal, pa je zarad pomanjkanja novcev do letos ni mogel na svetlo dati. Pesen opeva resnične dogodbe in je torej tudi za pozna-vanje novejših bosenskih zgodob jako zanimiva. V Dubrovniku je izdal Matija Ban novo žalostno igro „Jan Huš“, in ravno tam so prišle na svetlo „Narodne humoristične gatalice i varalice“, ki jih je po Dalmaciji, Črni Gori in Hercegovini nabral. V. vit. Vrčević. Gotovo preimenitno narodno blago, kakerš-nega je Vrčević že mnogo priobčil. V Zagrebu je prišel na svetlo 2. zvezek zad-njič oglašanih „slovanskih narodnih pripovedek“, ki jih izdaja V. Marik; Fabković pa je izdal „Pučke priče“ za odraslu mladež, prav zanimivo knjižico za vsacega, kdor se rad peča z narodnimi stvarmi. Od „hrvatske biblio-teke“ so prišli trije novi zvezki na svetlo; v 17. zvezku je tiskana nova izvorna pripovedka „Grilovica“ od mladega, a neimenovanega pisatelja, ki je gradivo vzel iz zgodovine Perasta in Boke v XVII. veku; 18. zvezek je prinesel „Zanim-ljive pripovedke Sacher-Masocha;“ za 19. zvezek pa je prof. Vita-nović iz novejše hrvatske literature izbral najlepše „romance i balade“ ter jim napisal primeren predgovor. — „Oblici graditeljstva u starom veku i glavna načela gradjevne ljepote“ zove se prelepa knjiga, ki jo krasi 111 podob. Več o tej knjigi in o društvu umetelnosti v Zagrebu povedali bomo drugo pot. Prav zanimiva je tudi „Spomenica hrvatskega dru-žtva v Zagrebu“, v kateri čitamo, kaj je to društvo v desetih letih svojega obstanka storilo za poznavanje domače zemlje in prirode. Tudi o tem društvu pri-nesli bomo obširnejše poročilo. Ljud. Rossi je v posebni knjižici ocenil življenje in delovanje ranjega akademika Dr. J. C. Schlossera-Klekovskega, ki si je pridobil velikih zaslug za poznavanje hrvatske flore. V Dubrovniku je V. Ada-mović priobčil zgodovinsko razpravo „O potresih grada Dubrovnika“ zlasti o velikem potresu leta 1667., ki je „stare hrvatske Atene“ tako razdejal, da se niso več povzdignile do nekdanje slave svoje. Dobro je došla ta knjižica zdaj, ko so huđi potresi ravnokar na tolikih krajih zopet pokazali grozno svojo moč in se ljudje bolj zanimajo za te čudne prikazni. — V Zagrebu je A. Rušnov izdal „Pučki pravnik ili pravnički katekizam“, t. j. zbirko najpotrebnejših zakonov in pravnih ustanov, ki jih človek v vsakdanjem življenji mora poznovati. Druga poučna knjiga se zove „Domača perađ“ (perutnina), katero je ravnatelj gospodarskega učilišča v Križevcih namenil učencem tega zavoda, ali jo je tako uredil, da bode vsakemu gospodarju in vsaki gospodinji dobro došla. Od šolskih knjig so prišle na svetlo: „Pedagogija“ III. dio: posebno obukoslovje od Ba-sarička; „Geometrijsko oblikoslovje“ za mladež pučkih učiona od Ma-rika; „Počela geometrije“ od P. Nenina; in „Biblijska povjestnica

za izraelsku mladež“ od Dra. Jacobija. Poslednja knjižica je zato zanimiva, ker nam priča, da se tudi judje v svojih šolah po Hrvatskem morajo posluževati hrvatskega jezika. — Naš rojak gosp. Vilhar, ki je pred kratkim izdal prelepo zbirko svojih skladeb, uglasbil je ravnokar za četvero moških glasov „hrvatsko himno“ od Preradovića. Čujemo, da isti skladatelj zлага novo hrvatsko opero, za katero mu je besede spisal znani hrvatski pisatelj E. Tomić. — Matica Hrvatska je ravnokar razposlala knjige za društveno leto 1883. in sicer: 1. Maspero. Poviest iztočnih naroda (Občne zgodovine I. zvezek), 2. „Novovjekni izumi“, knjiga II. 3. „Žena u kući i u društvu“ od dra. Lorkovića, 4. „Iz mladih dana“ pesme dra. Markovića, 5. „Gospodja Sabina“, izvorni roman od J. Sisolskega, 6. „Grof Ivan“, igrokaz u pet čina od Mažuranića, 7. „Šenoa“: Sabrane pripovedi. I. zvezak. Pri tej priliki nam je omeniti, da je „Hrv. Matica“ nagradila in kupila nekoliko prav dobrih rokopisov za prihodnje leto. — Akademija znanosti in umetnosti izdala je dve knjigi svojega „Rada“. LXIX. knjiga ima dve razpravi: Vukatinović: Opis ruža okolice zagrebačke, in dr. Gorjanović: Fosilni sisari Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Vsebina LXX. knjige pa je ta-le: „Junije Palmotić“ od A. Pavića (svršetak); „Nov prilog za istoriju akcentuacije hrvatske ili srpske“ od dra. T. Maretića (nastavak); „Nutarnje stanje Hrvatske prije XII stoljeća“ od dra. Fr. Račkoga; „Dobrušta“ od N. Dučića; „Prievodi Ranjine Dinka“ od dra. Fr. Maixnera.

„Von Pol zu Pol.“ Brehmers Revue für das geistige Leben aller Nationen. Nemški literat Arthur Brehmer v Trstu je začel meseca aprila izdavat i časopis, kateremu je namen, v izvornih nemških in iz raznovrstnih romanskih in slovanskih literatur na nemški jezik preloženih leposlovnih in poučnih spisih podajati bralcem verno sliko vseobčnega mednarodnega književnega napredka. Časopis izhaja po trikrat na mesec v zvezkih, po dve tiskani poli obsežnih, ter stoji vse leto 12 gld., četrt leta 3 gld.; posamezni zvezki se oddajajo po 35 kr. Tisk je posebno ličen in razločen in vsa vnajanja časopisu prav prijetna. A kakor vidimo iz prvih sedmih zvezkov, ki so dozdaj prišli na svetlo, tudi vsebina je prezanimiva in vse hvale vredna. Posebno je omeniti, da vsak zvezek daje záse celoto in da se spisi ne trgajo in ne nadaljujejo iz zvezka v zvezek. Tu imaš polno mičnih pesnij, razprav in novel iz nemške, češke, poljske, ruske, bolgarske, hrvatske, italijanske, španske, francoske, rumunske in madjarske književnosti. Iz slovensčine so ponemčene tri pesni, med temi Gregorčičeva „Človeka nikar!“ in posebno lepo Jenkova „Slovenska zgodovina“. S kratka, časopis je vreden vsega priporočila in opozarjamo nánj tiste slovenske rodbine, ki si naročajo nemške knjige. Mnogo lepega in poučnega najde vsak v tem časopisu, in kar je največ vredno, brez vse politične primesi, katera se zadnja leta tako šopiri po tistih nemških leposlovnih listih, ki so razširjeni tudi po naših pokrajinah.

„Ljubljanski Zvon“

Izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: celo leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30 kr., četrt leta 1 gld. 15 kr.
Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.
Posamični zvezki se oddajajo po 40 kr.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levec.
Uredništvo in upravnništvo v Novih ulicah 5.

Tiska „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.